ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΓΝΩΣΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ιο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ Α.Π.Θ.

27-28 Μαΐου 2026

Αμφιθέατρο Μουσείου Εκμαγείων
Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.

1st INTERNATIONAL CONFERENCE
THE RESEARCH WORK OF THE DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY AND HISTORY OF ART AUTH

27-28 May 2026

Amphitheater of the Cast Museum,
School of Philosophy
Aristotle University of Thessaloniki

Νέο κτήριο Φιλοσοφικής Σχολής (Υπόγειο), Α.Π.Θ.

Σύνδεσμος διαδικτυακής παρακολούθησης / Zoom meeting

https://authgr.zoom.us/j/99807350195?pwd=MBpuW9q9LiEDDgNtEfzhyaFIQ5rhVa.1

Με την αιγίδα / Under the aegis of:

L.I.R.A Lab
Εργαστήριο Διεπιστημονικής Αρχαιολογικής Έρευνας

Μουσείο Εκμαγείων
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Με την ευγενική υποστήριξη / With the kind support of:

RESEARCH COMMITTEE
ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI

1ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΥΒΡΙΔΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ:
ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ Α.Π.Θ.

27-28 Μαΐου 2026,
Αμφιθέατρο Μουσείου Εκμαγείων Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.

Οργανωτική Επιτροπή:
Πασχάλης ΑΝΔΡΟΥΔΗΣ
Βίκυ ΒΛΑΧΟΥ
Παύλος ΚΑΡΒΩΝΗΣ
Ιωάννης ΦΑΠΠΑΣ

Join Zoom Meeting
https://authgr.zoom.us/j/99807350195?pwd=MBpuW9q9LiEDDgNtEfzhyaFIQ5rhVa.1

Meeting ID: 998 0735 0195 Passcode: 699691

Με την αιγίδα:

Εργαστήριο Διεπιστημονικής Αρχαιολογικής Έρευνας

Μουσείο Εκμαγείων

Με την ευγενική υποστήριξη:

Research Committee
Aristotle University of Thessaloniki

1st INTERNATIONAL HYBRID CONFERENCE: THE RESEARCH WORK OF THE DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY AND HISTORY OF ART OF THE ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI

27-28 May 2026, Amphitheater of the Cast Museum, School of Philosophy, Aristotle University of Thessaloniki

Organizing Committee:
Paschalis ANDROUDIS
Vicky VLACHOU
Pavlos KARVONIS
Ioannis FAPPAS

Join Zoom Meeting
https://authgr.zoom.us/j/99807350195?pwd=MBpuW9q9LiEDDgNtEfzhyaFIQ5rhVa.1

Meeting ID: 998 0735 0195 Passcode: 699691

Under the aegis of

Εργαστήριο Διεπιστημονικής Αρχαιολογικής Έρευνας

With the kind support of:

Research Committee
Aristotle University of Thessaloniki

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ / PROGRAM

Τετάρτη 27 Μαΐου 2026 / Wednesday 27 May 2026

09:30-09:45 **Χαιρετισμοί / Welcoming remarks**

1η Συνεδρία: Προϊστορικοί χρόνοι- I
1st Session: Prehistoric Times - II

Προεδρείο: Μ. ΝΤΙΝΟΥ
Chair: M. NTINOY

09:45-10.00 **Kostas KOTSAKIS**
Investigating an early farming community by the lake: The Dispilio site in Kastoria (6th millennium BCE) and the European ERC EXPLO project

10:00-10:15 **Ευαγγελία ΒΟΥΛΓΑΡΗ, Μαρίνα ΣΩΦΡΟΝΙΔΟΥ**
Η κεραμική της Μέσης και Νεότερης Νεολιθικής στο Δισπηλιό Καστοριάς: τυπολογία, τεχνολογία και χωρική κατανομή

10:15-10:30 **Ioanna SIAMIDOU**
Change and (dis)Continuity in the Final Neolithic of Northern Greece

10:30-10:45 **Anastasios BEKIARIS**
Macrolithic Technologies at Neolithic Dispilio, Kastoria, NW Greece: Insights from the ERC EXPLO Project

10:45-11:00 Συζήτηση / Discussion
11:00-11:30 Διάλειμμα για καφέ / Coffee Break

2η Συνεδρία: Προϊστορικοί χρόνοι- ΙΙ
2nd Session: Prehistoric Times - II

Προεδρείο: Σ.-Μ. ΒΑΛΑΜΩΤΗ
Chair: S.-M. VALAMOTI

11:30-11:45 † **Nikos EFSTRATIOU, Paolo BIAGI, Dimitris KYRIAKOU, Elisabetta STARNINI, Myrsini GKOUMA, Olga KOUKOUSIOURA, Panagiotis KARKANAS, Areti CHALKIOTI, Katerina KOULI, George SYRIDIS, N. THEOCHARIDIS, Yulia AGAFONOVA, Maria NTINOU, Andreas SAMOURIS**
The Prehistory of Lemnos revisited: an interdisciplinary approach

11:45-12.00 **Dimitra KOTSACHRISTOU, Haroula STYLIANAKOU, Iliana LEFA, Eva BRACHOU, Christina NIKOPOULOU, Marianna STEFANAKI, Soultana-Maria VALAMOTI**
Ancient grains, past societies and future perspectives: new archaeobotanical research at the LIRA lab of the Department of Archaeology (AUTH)

12.00-12.15 **Paschalis ZAPHEIRIADIS, Zarko TANKOSIĆ, Fanis MAVRIDIS**
Gourimadi: Excavating an Early Prehistoric Site in Southern Euboea

12.15-12.30 Συζήτηση / Discussion

❁

3η Συνεδρία: Κλασικοί χρόνοι- Ι
3rd Session: Classical Times - I

Προεδρείο: Α. ΚΥΡΙΑΚΟΥ
Chair: A. KYRIAKOU

12:30-12:45 **Ελένη ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ, Κορίνα ΒΑΣΤΕΛΗ, Μαρία ΙΑΤΡΟΥ**
Πανεπιστημιακή ανασκαφή Δίου (2020-2025): ανασκαφή, ερευνητικά προγράμματα, δράσεις διάχυσης

12:45-13:00 **Ελένη ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ, Γρηγόρης ΚΑΣΣΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ελευθερία ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**
Νέες προσεγγίσεις στην έρευνα του αρχαίου Δίου

13:00-13:15 **Ελένη ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ, Δέσποινα ΤΣΙΑΦΑΚΗ, Κωνσταντίνα ΤΣΟΝΑΚΑ**
Ερευνητικοί στόχοι και ψηφιακά μέσα στην πανεπιστημιακή ανασκαφή στο Καραμπουρνάκι

13:15-13:30 **Ελένη ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ, Ματένια ΓΚΕΪΒΑΝΙΔΟΥ**
Το Μουσείο Εκμαγείων σε δράση: έρευνα, εκθέσεις και ξεναγήσεις (2019-2025)

13:30-13:45 † **Ιωάννης ΑΚΑΜΑΤΗΣ**
Αγορά Πέλλας, κεραμική από το γέμισμα πηγαδιών της ανατολικής στοάς. Μελέτη υπό έκδοση (την ανακοίνωση θα διαβάσει η κ. Ακαμάτη)

13:45-14:00 **Stella DROUGOU, Chrysanthi KALLINI**
The ancient acropolis of Kastri on the highlands of Pindos. An archaeological site between Macedonia and Epirus

14:00-14:30 Συζήτηση / Discussion

14:30-17:00 Γεύμα / Lunch Break

4η Συνεδρία: Κλασικοί χρόνοι- ΙΙ
4th Session: Classical times - II

Προεδρείο: Π. ΚΑΡΒΩΝΗΣ
Chair: P. KARVONIS

17:00-17:15 **Αθανασία ΚΥΡΙΑΚΟΥ**
Συνύφανση σε πλαίσια του παρελθόντος και του παρόντος: η πεπλοφόρος από το Ιερό της Εύκλειας στις Αιγές (Βεργίνα)

17:15-17:30 **Βίκυ ΒΛΑΧΟΥ, Κώστας ΦΙΛΗΣ**
Το νέο ερευνητικό και ανασκαφικό πρόγραμμα στο Ποσείδι της Χαλκιδικής

17:30-17:45 **Παναγιώτης ΤΣΕΛΕΚΑΣ, Σταυρούλα ΣΔΡΟΛΙΑ, Ιωάννα ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, Νεκταρία ΑΛΕΞΙΟΥ**
Αρχαιολογική έρευνα στον Σκιαθά Αγιοκάμπου, Π.Ε. Λάρισας 2025

17:45-18:00 **Παναγιώτης ΤΣΕΛΕΚΑΣ, Κωνσταντίνα ΚΑΡΠΕΤΗ**
Η θέση του λόφου Σκιαθά στο οδικό δίκτυο της αρχαίας Θεσσαλίας: Η ενσωμάτωση ψηφιακών εργαλείων στο Αρχαιολογικό Πρόγραμμα Αγιοκάμπου

18:00-18:30 Συζήτηση / Discussion

5η Συνεδρία: Κλασικοί χρόνοι- ΙΙΙ
5th Session: Classical Times - III

Προεδρείο: Π. ΤΣΕΛΕΚΑΣ
Chair: P. TSELEKAS

18:30-18:45 **Άννα ΠΑΝΤΗ**
Ταφικές πρακτικές και οργάνωση των χώρων ταφής κατά την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου στην περιοχή του Θερμαϊκού κόλπου. Μια συνθετική προσέγγιση

18:45-19:00 **Παύλος ΚΑΡΒΩΝΗΣ**
Νέες έρευνες στην νησίδα των χαλκών στη Δήλο

19:15-19:30 **Γιάννα ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, Ναταλία ΚΑΖΑΚΙΔΗ**
Το συγκρότημα του γυμνασίου-σταδίου στην αρχαία Αμφίπολη. Νεότερες έρευνες

19:30-19:45 **Δάφνη ΜΑΪΚΙΔΟΥ-ΠΟΥΤΡΙΝΟ**
Ο Ναός Ι στο Ιερό της Εύκλειας: ανασκαφικά δεδομένα και ζητήματα χρήσης του χώρου

19:45-20:00 **Δέσποινα ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ**
Επανάχρηση νομισμάτων στην ελληνιστική Θεσσαλία

20:00-20:15 **Ευδοξία ΜΗΝΤΖΑΡΙΔΟΥ**
Η οπτική γλώσσα των νομισμάτων στις βαλκανικές πόλεις κατά την τελευταία φάση των επαρχιακών κοπών (253-268 μ.Χ.)

20:15-20:30 Συζήτηση / Discussion

Τέλος της πρώτης ημέρας του Συνεδρίου / End of the first day of the Conference

Πέμπτη 28 Μαΐου 2026 / Thursday 28 May 2026

6η Συνεδρία: Βυζαντινοί χρόνοι- Ι
6th Session: Byzantine Times - I

Προεδρείο: Π. ΑΝΔΡΟΥΔΗΣ
Chair: P. ANDROUDIS

09:00-09:15 **Ελένη ΣΤΟΥΜΠΟΥ-ΚΑΤΣΑΜΟΥΡΗ**
Ψηφιοποιημένα φωτογραφικά και κινηματογραφικά αρχεία στην αρχαιολογική έρευνα

09:15-09:30 **Σοφία ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΥ**
Η Ροτόντα της Θεσσαλονίκης μέσα από νέο αρχειακό υλικό

09:30-09:45 **Αριστοτέλης ΜΕΝΤΖΟΣ, Ναταλία ΠΟΥΛΟΥ, Αναστάσιος ΤΑΝΤΣΗΣ**
Πανεπιστημιακή Ανασκαφή Φιλίππων 2025

09:45-10:00 **Σταύρος ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ**
Κάλε, Αμύνταιο, Φλώρινα. Η μαρτυρία της κεραμικής από τα πρώτα χρόνια της ανασκαφής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

10:00-10:15 **Μελίνα ΠΑΪΣΙΔΟΥ, Μελίνα ΠΕΡΔΙΚΟΠΟΥΛΟΥ**
Βάση δεδομένων και ηλεκτρονικοί χάρτες για την αρχαιολογική τεκμηρίωση της Θεσσαλονίκης των μεσοβυζαντινών χρόνων (ερευνητικό πρόγραμμα: Τομέας, ΚΒΕ, χρηματοδότηση ΕΛΚΕ)

10:15-10:45 Συζήτηση / Discussion
10:45-11:00 Διάλειμμα για καφέ / Coffee Break

❀

7η Συνεδρία: Βυζαντινοί χρόνοι- ΙΙ
7th Session: Byzantine Times - II

Προεδρείο: Μ. ΠΑΪΣΙΔΟΥ
Chair: M. PAISIDOU

11:00-11:15 **Varvara PAPAMARGARITI**
Tracing past violence through the human skeleton. Cranial trauma analysis of a byzantine era mass burial from Derveni, Thessaloniki

11:15-11:30 **Πασχάλης ΑΝΔΡΟΥΔΗΣ, Θεοχάρης ΤΣΑΜΠΟΥΡΑΣ**
Νεότερες έρευνες για την αρχιτεκτονική και τον διάκοσμο του βυζαντινού επισκοπικού ναού στο Σισάνι

11:30-11:45 **Φλώρα ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**
Έργα Συντήρησης και Αποκατάστασης Βυζαντινών Μνημείων εκτός Ελλάδας, στο πλαίσιο άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας του Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων

11:45-12:00 **Μαρίζα ΤΣΙΑΠΑΛΗ, Έφη ΝΤΑΦΟΥ**
Σχεδιασμός δράσεων Πολιτιστικής Κληρονομιάς για την υποστήριξη της Ψυχικής Υγείας από τη σκοπιά μιας Εφορείας Αρχαιοτήτων

12:00-12:15 Συζήτηση / Discussion

❁

8η Συνεδρία: Βυζαντινοί και Οθωμανικοί χρόνοι
8th Session: Byzantine and Ottoman Times

Προεδρείο: **Μ. ΤΣΙΑΠΑΛΗ**
Chair: **M. TSIAPALI**

12:15-12:30 **Δημήτρης ΛΙΑΚΟΣ**
Παρατηρήσεις σε άγνωστα έργα μεταλλοτεχνίας των Παλαιολόγειων χρόνων στο Άγιον Όρος

12:30-12:45 **Πασχάλης ΑΝΔΡΟΥΔΗΣ, Νικόλαος ΒΡΥΖΙΔΗΣ**
Μετάξι και Πορφύρα. Ο Κόσμος του Βυζαντινού και Μεταβυζαντινού Υφάσματος

12:45-13:00 **Paschalis ANDROUDIS**
Studies in Seljuk and Ottoman Art and Archaeology in the Department of History and Archaeology of Thessaloniki (2016-2026)

13:00-13:15 **Konstantinos T. RAPTIS**
Acheiropoietos Basilica as Eski Cuma Camii: the Conversion of the Christian Basilica into an Islamic Mosque and the Transformations of the Monument from the Ottoman Conquest to the Incorporation of the City into the Greek State

13:15-13:30 **Paschalis ANDROUDIS, Dimitris LOUPIS**
The Ottoman monuments in Greece Revisited: A Tribute in the Memory of Machiel Kiel

13:30-13:45 Συζήτηση / Discussion
13:45-16:00 Γεύμα / Lunch Break

9η Συνεδρία: Πρώιμοι νεότεροι και νεότεροι χρόνοι
9th Session: Early Modern and Modern Times

Προεδρείο: **Δ. ΛΙΑΚΟΣ**
Chair: **D. LIAKOS**

16:00-16:15 **Vassiliki ZORBA**
The Bellini: Official Painters of the Venetian Republic. Their Activity and Influence in the East

16:15-16:30 **Θανάσης ΚΩΤΣΑΚΗΣ**
Φεουδαλικοί πύργοι και οικόσημα στις Κυκλάδες (15ος-17ος αι.)

16:30-16:45 **Μαρία ΞΕΝΑΡΙΟΥ**
Σκηνογραφία τοπίου, μνημείων και οικιστικής πολεοδομίας. Η Αθήνα στην πρώιμη εκδοτική απεικόνιση του 17ου αιώνα στο έργο του Ιταλού περιηγητή Cornelio Magni

16:45-17:00 **Αθηνά ΖΟΥΠΑΝΤΗ**
Τοπογραφία και πληροφόρηση: η απεικόνιση του βομβαρδισμού της Ακρόπολης σε δύο χαλκογραφίες του 17ου αι.

17:00-17:30 Συζήτηση / Discussion

10η Συνεδρία: Νεότεροι χρόνοι-Ιστορία της Τέχνης
10th Session: Modern Times-History of Art

Προεδρείο: **I. ZAPPA**
Chair: **I. ZARRA**

17:30-17:45 **Γλαύκη ΓΚΟΤΣΗ**
Ομαδικές εκθέσεις γυναικών καλλιτεχνών (1950-1970)

17:45-18:00 **Μαρία ΤΕΡΨΙΔΟΥ**
Ομήρου Οδύσσεια: η μεταμορφωτική πορεία ενός ζωγράφου. Μια ψυχαναλυτική προσέγγιση μέσα από το έργο του Γεώργιου Γουναρόπουλου

18:00-18:15 **Nikos MYKONIATIS**
Georges Touyas, a pioneer of installation art in the Greek art scene; the archive of his abstract paintings

18:15-18:30 Συζήτηση/Discussion

Τέλος του Συνεδρίου/End of the Conference

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ/LIST OF PARTICIPANTS

Yulia AGAFONOVA, MA, Department of History and Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki, youagafonova@gmail.com
Σοφία ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Αρχαιολόγος Α.Π.Θ., Εφορεία Αρχαιοτήτων Ροδόπης, akrivopoulou.s@gmail.com
Νεκταρία ΑΛΕΞΙΟΥ, Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Λάρισας, nalexiou@culture.gr
Πασχάλης ΑΝΔΡΟΥΔΗΣ/Paschalis ANDROUDIS, Associate Professor of Byzantine and Islamic Art and Archaeology, Director of the Department of Archaeology and History of Art, Aristotle University of Thessaloniki, pandroudis@hist.auth.gr
Δέσποινα ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ, Αρχαιολόγος, υποψήφια διδάκτορας Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., arampdesp@hist.auth.gr
Σουλτάνα-Μαρία ΒΑΛΑΜΩΤΗ/Soultana-Maria VALAMOTI, Professor of Prehistoric Archaeology, Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., Director of the Laboratory of Interdisciplinary Archaeological Research (LIRA) of the Section of Archaeology and History of Art of the Aristotle University of Thessaloniki, sval@hist.auth.gr
Ιωάννα ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, Δρ. Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., Ε.ΔΙ.Π. Κλασικής Αρχαιολογίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Α.Π.Θ., ivasil@hist.auth.gr
Κορίνα ΒΑΣΤΕΛΗ, Αρχαιολόγος, ΕΔΙΠ Κλασικής Αρχαιολογίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., kvasteli@hist.auth.gr
Paolo BIAGI, Professor, Department of Asian and North African Studies, Ca' Foscari University, Venice, Italy, pavelius@unive.it
Βίκυ ΒΛΑΧΟΥ, Επίκουρη Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., Διευθύντρια της Πανεπιστημιακής Ανασκαφής στο Ποσείδι Χαλκιδικής, vikyvlachou@hist.auth.gr, hekataios@yahoo.com
Ευαγγελία ΒΟΥΛΓΑΡΗ, Δρ. Προϊστορικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., ΕΔΙΠ Προϊστορικής Αρχαιολογίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., voulevan@hist.auth.gr
Νικόλαος ΒΡΥΖΙΔΗΣ, Επίκουρος Καθηγητής Ιστορίας και Θεωρίας του Σχεδιασμού (Design)- Υφάσματος, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, nvryzidis@uniwa.gr
Ματένια ΓΚΕΪΒΑΝΙΔΟΥ, Δρ Κλασικής Αρχαιολογίας, ΕΔΙΠ Κλασικής Αρχαιολογίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., matinag@hist.auth.gr

Γλαύκη ΓΚΟΤΣΗ, Επίκουρη Καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης στη Νεότερη και Σύγχρονη Εποχή, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., cgkotsi@hist.auth.gr
Μυρσίνη ΓΚΟΥΜΑ/Myrsini GKOUMA, The Wiener Laboratory for Archaeological Science, American School of Classical Studies at Athens
Στέλλα ΔΡΟΥΓΟΥ/Stella DROUGOU, Professor Emerita of Classical Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki, drougou@hist.auth.gr
Πασχάλης ΖΑΦΕΙΡΙΑΔΗΣ/Paschalis ZAFEIRIADIS, Dr. in Prehistoric Archaeology, Senior Advisor-Researcher, The Norwegian Institute at Athens / University of Bergen, Paschalis.Zafeiriadis@uib.no
Σταύρος ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ, Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας, stzachariadis@gmail.com
Αθηνά ΖΟΥΠΑΝΤΗ, Φιλόλογος MEd, επιμελήτρια Συλλογής Ε. Φινόπουλου (Μουσείο Μπενάκη), zoupanti@benaki.org
Νικόλαος Θεοχαρίδης/Nikolaos THEOCHARIDIS, MA, School of Geology, Aristotle University of Thessaloniki
Μαρία ΙΑΤΡΟΥ, Αρχαιολόγος, ΕΤΕΠ Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης Α.Π.Θ., mariatr@hist.auth.gr
Ναταλία ΚΑΖΑΚΙΔΗ, Ερευνήτρια, Κέντρο Ερεύνης της Αρχαιότητος, Ακαδημία Αθηνών, nkazakidi@academyofathens.gr
Χρυσάνθη ΚΑΛΛΙΝΗ/Chrysanthi KALLINI, Laboratory Teaching Staff, School of History and Archaeology, Faculty of Philosophy, Aristotle University of Thessaloniki- kallini@histauth.gr
Φλώρα ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ, Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., Διευθύντρια Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης, flkaragianni@gmail.com
Παύλος ΚΑΡΒΩΝΗΣ, Επίκουρος Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.- pkarvonis@hist.auth.gr
Παναγιώτης ΚΑΡΚΑΝΑΣ/Panagiotis KARKANAS, The Wiener Laboratory for Archaeological Science, American School of Classical Studies at Athens, Athens, Greece
Κωνσταντίνα ΚΑΡΠΕΤΗ, Αρχαιολόγος Α.Π.Θ., Υποψήφια Υποψήφια Διδάκτωρ Αρχαιολογίας, Università degli studi di Messina- constance.karpeti@gmail.com
Γρηγόρης ΚΑΣΣΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Υποψήφιος διδάκτωρ, Τομέας Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.
Όλγα ΚΟΥΚΟΥΣΙΟΥΡΑ/Olga KOUKOUSIOURA, Assistant Professor of Structural, Historical & Applied Geology, School of Geology, Aristotle University of Thessaloniki, okoukous@geo.auth.gr
Κατερίνα ΚΟΥΛΗ/Katerina KOULI, Professor of Paleontology-Paleobotany-Geoarcheology , Department of Geology and Geoenvironment, National and Kapodistrian University of Athens, Greece, akouli@geol.uoa.gr
Ελευθερία ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Υποψήφια διδάκτωρ Αρχαιολογίας
Αθανασία ΚΥΡΙΑΚΟΥ, Επίκουρη Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., Διευθύντρια της Πανεπιστημιακής Ανασκαφής της Βεργίνας, akyriak@hist.auth.gr
Dimitris KYRIAKOU, Independent Researcher, cyriakoud@cytanet.com.cy
Θανάσης ΚΩΤΣΑΚΗΣ, Δρ. Ιστορίας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Μεταδιδάκτορας Βυζαντινής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., than_kots@yahoo.gr
Κώστας ΚΩΤΣΑΚΗΣ/Kostas KOTSAKIS, Ομότιμος Καθηγητής Προϊστορικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., kotsakis61@gmail.com
Δήμητρα ΚΩΤΣΑΧΡΗΣΤΟΥ/Dimitra KOTSACHRISTOU, PhD Candidate of Prehistoric Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki
Ηλιάνα ΛΕΦΑ/Iliana LEFA, MA Archaeologist, Aristotle University of Thessaloniki
Δημήτρης ΛΙΑΚΟΣ, Δρ. Αρχιτεκτονικής Σχολής Α.Π.Θ., Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Όρους, liakos712003@yahoo.gr
Μαρία ΛΙΛΙΜΠΑΚΗ-ΑΚΑΜΑΤΗ, Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων, Υπουργείο Πολιτισμού

Δημήτρης ΛΟΥΠΗΣ/Dimitris LOUPIS, PhD Candidate in Byzantine Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki, dimitrisloupis@gmail.com
Δάφνη ΜΑΪΚΙΔΟΥ-ΠΟΥΤΡΙΝΟ, Δρ. Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.- Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Α.Π.Θ. - maikidou@hist.auth.gr
Ελένη ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ, Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας, Διευθύντρια της Πανεπιστημιακής ανασκαφής στο Καραμπουρνάκι Θεσσαλονίκης- Διευθύντρια του Μουσείου Εκμαγείων της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., hmanak@hist.auth.gr
Φάνης ΜΑΥΡΙΔΗΣ/Fanis MAVRIDIS, Ephorate of Paleoanthropology/Speleology, Ministry of Culture
Αριστοτέλης ΜΕΝΤΖΟΣ, Ομότιμος Καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., mentzos@hist.auth.gr
Ευδοξια ΜΗΝΤΖΑΡΙΔΟΥ, Υποψήφια Διδάκτορας Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., emintzari@hist.auth.gr
Αναστάσιος ΜΠΕΚΙΑΡΗΣ/Anastasios BEKIARIS, Dr. of Prehistoric Archaeology Aristotle University of Thessaloniki, anasbek3@gmail.com
Εύα ΜΠΡΑΧΟΥ/Eva BRACHOU, MA Archaeologist, Aristotle University of Thessaloniki, ebrachoa@geo.auth.gr
Νίκος ΜΥΚΩΝΙΑΤΗΣ/Nikos MYKONIATIS, Dr. Art Historian AUTH, Curator, nikos.mykoniatis@gmail.com
Χριστίνα ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ/Christina NIKOPOULOU, MA Student in Prehistoric Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki
Ευθυμία ΝΤΑΦΟΥ, Αρχαιολόγος Α.Π.Θ., Εφορεία Αρχαιοτήτων Περιφέρειας Θεσσαλονίκης, ntafoueffie@gmail.com
Μαρία ΝΤΙΝΟΥ, Επίκουρη Καθηγήτρια Προϊστορικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., mgntinou@hist.auth.gr
Μαρία ΞΕΝΑΡΙΟΥ, Επιμελήτρια Συλλογής Φινόπουλου – Μουσείο Μπενάκη xenariou@benaki.org
Μελίνα ΠΑΪΣΙΔΟΥ, Καθηγήτρια Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης, Διευθύντρια της Πανεπιστημιακής ανασκαφής στο Κάλε Αμυνταίου, mpaisidou@hist.auth.gr
Άννα ΠΑΝΤΗ, Δρ. Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Περιφέρειας Θεσσαλονίκης, μεταδιδακτορική ερευνήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., apanti@culture.gr
Ελένη ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ, Καθηγήτρια Κλασικής αρχαιολογίας, Διευθύντρια της Πανεπιστημιακής ανασκαφής του Δίου, elpapag@hist.auth.gr
Βαρβάρα ΠΑΠΑΜΑΡΓΑΡΙΤΗ/Varvara PAPAMARGARITI, Υποψήφια διδάκτωρ στη Βυζαντινή Αρχαιολογία, Τομέας Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., vpapamarg@hotmail.com
Μελίνα ΠΕΡΔΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., m.perdikopoulou@gmail.com
Ναταλία ΠΟΥΛΟΥ, Ομότιμη Καθηγήτρια Βυζαντινής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., npoulou@hist.auth.gr
Κωνσταντίνος Θ. ΡΑΠΤΗΣ/Konstantinos T. RAPTIS, Assistant Professor of Byzantine Archaeology, Section of Archaeology and History of Art, Faculty of History and Archaeology, School of Philosophy, National and Kapodistrian University of Athens, koraptis@arch.uoa.gr, raptis.constantinos@gmail.com,
Ανδρέας ΣΑΜΟΥΡΗΣ/Andreas SAMOURIS, Υποψήφιος διδάκτωρ στην Προϊστορική Αρχαιολογία, Τομέας Αρχαιολογίας, Α.Π.Θ., asamouris@hist.auth.gr
Σταυρούλα ΣΔΡΟΛΙΑ, Δρ. Αρχαιολόγος, Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων Λάρισας, ssdrolia@culture.gr
Ιωάννα ΣΙΑΜΙΔΟΥ/Ioanna SIAMIDOU, Dr. in Prehistoric Archaeology, University of Heidelberg, Germany, siamidou@hotmail.com
Elisabetta STARNINI, Associate Professor, Department of Civilisations and Forms of Knowledge, Pisa University, Italy, elisabetta.starnini@unipi.it

Μαριάννα ΣΤΕΦΑΝΑΚΗ/Marianna STEFANAKI, MA Student in Prehistoric Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki
Ελένη ΣΤΟΥΜΠΟΥ-ΚΑΤΣΑΜΟΥΡΗ, Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.- Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Όρους, estoubou@culture.gr
Χαρούλα Στυλιανάκου/Haroula STYLIANAKOU, Υποψήφια διδάκτωρ στην Προϊστορική Αρχαιολογία, Τομέας Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.
George SYRIDES, Professor Emeritus, School of Geology, Department of Geophysics, Aristotle University of Thessaloniki, syrides@auth.gr
Μαρίνα ΣΩΦΡΟΝΙΔΟΥ, Δρ. Προϊστορικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.- Εφορεία Αρχαιοτήτων Δράμας, marinaso@hist.auth.gr
Zarko TANKOSIĆ, Dr. Archaeologist, Center for Early Sapiens Behavior (SapienCE), University of Bergen, ztankosic@gmail.com
Αναστάσιος ΤΑΝΤΣΗΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., tassostan@hist.auth.gr
Μαρία ΤΕΡΨΙΔΟΥ, Υποψήφια Διδάκτωρ Ιστορίας της Τέχνης Α.Π.Θ.- mariterp@hist.auth.gr
Παναγιώτης ΤΣΕΛΕΚΑΣ, Αναπληρωτής Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.- ptselekas@hist.auth.gr
Μαρίζα ΤΣΙΑΠΑΛΗ, Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Περιφέρειας Θεσσαλονίκης, Αναπληρώτρια Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πιερίας, mtsiapali@culture.gr
Κωνσταντίνα ΤΣΟΝΑΚΑ, Δρ. Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., ΕΔΙ Κλασικής Αρχαιολογίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., ktsonaka@hist.auth.gr
Κώστας ΦΙΛΗΣ, Δρ. Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., Αναπληρωτής Προϊστάμενος Τμήματος Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και Μουσείων, Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Όρους, Kfilis@culture.gr
Αρετή ΧΑΛΚΙΩΤΗ/Areti CHALKIOTI, Dr. in Prehistoric Archaeology, Independent Researcher, chalkiotiareti@yahoo.gr

Περιλήψεις/Abstracts

Σοφία ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΥ
Η Ροτόντα της Θεσσαλονίκης μέσα από το αρχειακό υλικό

Η Ροτόντα και η Καμάρα είναι τα δυο παλιότερα μνημεία της Θεσσαλονίκης με συνεχή χρήση και ζωή μέσα στην πόλη. Οι παραπληρωματικές πορείες τους, από το 1912 ως το 1997, αποτελούν το θέμα της μεταδιδακτορικής έρευνας, μέρος της οποίας παρουσιάζεται στο παρόν συνέδριο. Μέσα στον βιαστικό και βίαιο 20ό αιώνα, η Ροτόντα έζησε πολέμους και πολιτειακές αναταραχές, έγινε αντικείμενο έρευνας κάτω από ασυνήθιστες συνθήκες, συμμετείχε στη γένεση της αρχαιολογικής υπηρεσίας της Βόρειας Ελλάδας, ενώ συνδέθηκε στενότερα από κάθε άλλο μνημείο της πόλης με την τοπική κοινωνία και τον σύγχρονο πολιτισμό. Η μελέτη της Ροτόντας μέσα από το αρχειακό υλικό αποδεικνύει πως η πρόσφατη, νεοελληνική ιστορία της είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κυρίαρχη αρχαιολογική εικόνα της. Τελικά, ο 20ός αιώνας της Ροτόντας αποτελεί μια άλλη πλευρά της ιστορίας της Θεσσαλονίκης.

Πασχάλης ΑΝΔΡΟΥΔΗΣ, Νικόλαος ΒΡΥΖΙΔΗΣ
Μετάξι και Πορφύρα. Ο Κόσμος του Βυζαντινού και Μεταβυζαντινού Υφάσματος

Η παρούσα παρουσίαση επιχειρεί να ανασυνθέσει το ιστορικό της σύλληψης του συλλογικού επιστημονικού τόμου «*Μετάξι και Πορφύρα: Ο Κόσμος του Βυζαντινού και Μεταβυζαντινού Υφάσματος*», φωτίζοντας τη σταδιακή διαμόρφωση ενός εγχειρήματος που προέκυψε από μία επιστημονική συνάντηση αλλά εξελίχθηκε σε ευρύτερη ερευνητική συνεργασία. Αφετηρία υπήρξε το 2019, όταν ο ομιλών προσκάλεσε στη Θεσσαλονίκη μια ομάδα ειδικών προκειμένου να συμμετάσχουν σε θεματική ημερίδα αφιερωμένη στις ποικίλες παραδόσεις του βυζαντινού και μεταβυζαντινού υφάσματος. Μεταξύ των συμμετεχόντων συγκαταλέγονταν οι Marielle Martiniani-Reber και Νικόλας Βρυζίδης, οι οποίοι συνέβαλαν με τις εισηγήσεις τους στην ανάδειξη διαφορετικών τεχνικών, υλικών και πολιτισμικών πλαισίων της υφαντουργικής και κεντητικής παραγωγής. Στην ημερίδα αυτή τέθηκαν τα θεμέλια για τη συγκρότηση μιας διεπιστημονικής ομάδας, η οποία, μέσα στα επόμενα χρόνια, ανέπτυξε μια συστηματική συνεργασία με στόχο τη συγγραφή ενός συλλογικού τόμου. Ο τόμος που προέκυψε το 2023 επιχειρεί να χαρτογραφήσει ένα πολυσύνθετο πεδίο: τις παραδόσεις υφάσματος στον ελλαδικό χώρο και, ευρύτερα, στην Ανατολική Μεσόγειο. Μέσα από αλληλοσυμπληρούμενες μελέτες και διαφορετικές μεθοδολογικές οπτικές, επιχειρείται όχι μόνο η αποτύπωση της βυζαντινής και μεταβυζαντινής παραγωγής, αλλά και η ένταξή της σε ένα ευρύτερο διαπολιτισμικό πλαίσιο. Το τελικό αποτέλεσμα συνιστά ένα διεπιστημονικό «παράθυρο» στον συναρπαστικό κόσμο των υφασμάτων, όπου η τεχνολογία, η τέχνη και η πολιτισμική ανταλλαγή συνυφαίνονται σε ένα ενιαίο ερευνητικό αφήγημα.

Πασχάλης ΑΝΔΡΟΥΔΗΣ/Paschalis ANDROUDIS, Δημήτρης Λούπης/Dimitris LOUPIS
The Ottoman monuments in Greece revisited. A tribute in the memory of Machiel Kiel

This publication aims at shedding light onto the development of study, protection and restoration of Ottoman architecture in Greece more than half a century after the very first article by Machiel Kiel on Ottoman Thessaloniki, which appeared in Balkan Studies Journal in 1970. The Dutch historian of settlements and architecture in the Ottoman Balkans counted fifty-five

years of extensive and pioneering research until the year of this publication, during the preparation of which he passed away. The initial framework of this project was first articulated in an online international conference in November 4th -6th 2022, while the current publication was further enriched by additional studies in order to constitute a panoramic view of the topic, exactly as panoramic was the research of the honoree.

The book entitled The Ottoman monuments in Greece revisited. A tribute in the memory of Machiel Kiel was edited by Paschalis Androudis, Aikaterini Markou, and Dimitris Loupis and published by the Hellenic Ministry of Culture – Hellenic Organization of Cultural Resources Development at the very end of 2025. It consists of fifty-one contributions on architecture, archaeology, history, history of art, and social and historical anthropology undertaken by sixty-two authors, has a total of 791 pages, and is illustrated with 559 black & white and color images and plans. After the introduction and the list of publications by Machiel Kiel follow the articles grouped into thematic sections that refer to the historical background, the history of architecture-buildings and urban planning, urban topography and plans, cities and their stock of monuments,renovation and restoration projects, art and material culture, social and historical anthropology, religion and social prioritization. The study of the culture inherited and shaped in Modern Greece is of crucial importance for the local, the Balkan, the Eastern Mediterranean, the European, and Eurasian developments. This publication is strongly oriented in presenting the state-of-the-art outcomes in the field.

Πασχάλης ΑΝΔΡΟΥΔΗΣ, Θεοχάρης ΤΣΑΜΠΟΥΡΑΣ
Επισκοπικός ναός Σισανίου: προς μια αναψηλάφηση των αρχαιολογικών δεδομένων ενός άγνωστου μνημείου

Ο επισκοπικός ναός του Σισανίου, παρά την ιδιαίτερη σημασία του ως ένα βυζαντινό επισκοπικό κέντρο που έγινε γνωστό αποκλειστικά μέσω της ανασκαφικής έρευνας, παραμένει έως σήμερα ένα μνημείο με ουσιώδη κενά ερμηνείας. Η νέα ερευνητική συνεργασία μεταξύ μέλους ΔΕΠ του Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΑΠΘ και της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κοζάνης αποσκοπεί στην αναθεώρηση και διεύρυνση του υφιστάμενου αρχαιολογικού πλαισίου, αξιοποιώντας στοιχεία που δεν μελετήθηκαν συστηματικά μετά την ολοκλήρωση της αρχικής ανασκαφής (1992–1996).

Πρώτο και καθοριστικό ζητούμενο αποτελεί η κατανόηση της πρωιμότερης οικοδομικής φάσης (5ος–6ος αι.), της οποίας η κάτοψη, οι λειτουργίες και η σχέση με τη μεσοβυζαντινή ανοικοδόμηση παραμένουν ασαφείς. Η διερεύνηση μιας στοχευμένης επέκτασης της ανασκαφής, σε συνδυασμό με τη χαρτογράφηση των ανεξερεύνητων τμημάτων - όπως το δάπεδο στα νότια του ναού και οι πλευρικοί χώροι- και τη συγκριτική τυπολογική ανάλυση με παλαιοχριστιανικές βασιλικές της Δυτικής Μακεδονίας, αναμένεται να συμβάλει καθοριστικά στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης εικόνας για τον αρχικό χαρακτήρα του συγκροτήματος. Παράλληλα, η συστηματική μελέτη των σπολίων που εντοπίζονται εντοιχισμένα στον μεταβυζαντινό ναό της Παναγίας μπορεί να διαφωτίσει πλευρές της αρχιτεκτονικής μορφής και της διακόσμησης της πρώιμης φάσης. Για τη μεσοβυζαντινή περίοδο (11ος–12ος αι.), η έρευνα στοχεύει στην όσο το δυνατόν πληρέστερη αρχιτεκτονική ανασύσταση του ναού - αλλά και της τοιχογραφικής του διακόσμησης - ενός μνημείου που συνδυάζει ιδιόμορφα έναν σταυροειδή μεταβατικό τύπο με έντονα αρχαϊκά στοιχεία, όπως το σύνθρονο με κύκλιο και τα διμερή παραβήματα. Η συγκριτική μελέτη με σύγχρονα μνημεία της ευρύτερης περιοχής αναμένεται να ερμηνεύσει τις επιλογές αυτές στο πλαίσιο της επισκοπικής αρχιτεκτονικής και της τοπικής εκκλησιαστικής παράδοσης. Ιδιαίτερη βαρύτητα θα δοθεί στη συστηματική

μελέτη των κινητών ευρημάτων και των πολυάριθμων σπαραγμάτων τοιχογραφιών που παραμένουν αναξιοποίητα.

Παράλληλο άξονα της μελέτης αποτελεί η διερεύνηση της οργάνωσης του επισκοπικού συγκροτήματος: ο εντοπισμός πιθανών βοηθητικών χώρων, η χαρτογράφηση προσκτισμάτων και η αναζήτηση ενδείξεων για ενδεχόμενη μοναστική παρουσία ήδη από τη βυζαντινή εποχή. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η επανεξέταση της λειτουργικής ερμηνείας των σωζόμενων στοιχείων, όπως ο άμβωνας με διπλή κλίμακα, ο επισκοπικός θρόνος, τμήματα του μαρμάρινου τέμπλου και τα μαρμαροθετήματα, καθώς και η επιβεβαίωση της λειτουργίας του κυκλικού ευρήματος στον εξωνάρθηκα ως βαπτιστηρίου, μέσα από τυπολογική σύγκριση με ανάλογες κατασκευές. Συνολικά, το ερευνητικό πρόγραμμα επιχειρεί να εντάξει το Σισάνι σε ένα ευρύτερο ανασυνθετικό αφήγημα για την εκκλησιαστική τοπογραφία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής Μακεδονίας, αναδεικνύοντας τον ναό όχι μόνο ως αρχιτεκτονικό τύπο ή ως φορέα ζωγραφικού διακόσμου, αλλά ως κομβικό μνημείο μιας έως σήμερα ελάχιστα γνωστής επισκοπικής έδρας.

Paschalis ANDROUDIS
Studies in Seljuk and Ottoman Art and Archaeology in the Department of History and Archaeology of Thessaloniki (2016-2026)

Δέσποινα ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ
Επανάχρηση νομισμάτων στην ελληνιστική Θεσσαλία

Στο πλαίσιο της υπό εκπόνηση διδακτορικής μου διατριβής, που εξετάζει το φαινόμενο της επανάχρησης νομισμάτων μέσα από τις πρακτικές της επισήμανσης και της επικοπής στον ελληνιστικό κόσμο, θα παρουσιαστεί η μελέτη της εφαρμογής τους στην περιοχή της Θεσσαλίας. Η Θεσσαλία, αποτέλεσε μία περιοχή στρατηγικής σημασίας και δέχθηκε σημαντικές πολιτικές αλλαγές και επιδράσεις κατά τους ελληνιστικούς χρόνους. Η μελέτη των επισημάνσεων και των επικοπών που εντοπίζονται στις νομισματικές εκδόσεις της Θεσσαλίας, όπως της Λάρισας και της Σκοτούσσας, παρέχει πολύτιμα στοιχεία για τις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που οδήγησαν τις εκδότριες αρχές να λάβουν αυτά μέτρα, όπως και για την κυκλοφορία και τη χρονολόγηση των νομισματικών σειρών.

Σουλτάνα-Μαρία ΒΑΛΑΜΩΤΗ/Soultana-Maria VALAMOTI, Dimitra KOTSACHRISTOU, Haroula STYLIANAKOU, Iliana LEFA, Eva BRACHOU, Christina NIKOPOULOU, Marianna STEFANAKI
Ancient grains, past and future societies: new archaeobotanical research at the Laboratory of Interdisciplinary Research in Archaeology (LIRA)

The last two decades have witnessed an intense archaeobotanical activity in Greece, the north in particular, supported by the Laboratory for Interdisciplinary Research in Archaeology of the Department of Archaeology at the Aristotle University of Thessaloniki. This activity has resulted in numerous conference presentations and publications, changing drastically our knowledge about prehistoric agricultural practices, diet and culinary practices. This presentation focuses on ongoing postgraduate research at Master's and PhD level, presenting key research questions that are being investigated at LIRA. Some of the questions investigated by a dynamic group of archaeobotanists working at LIRA include the emergence of agriculture

in northern Greece, crop choices and agricultural practices among the early farming groups in the region, symbolic aspects in the use of plants in Early Neolithic contexts, spatiotemporal changes in food choices and agricultural practice in the region of Kozani, plants and people at Neolithic and Early Bronze Age Paradimi in Thrace as well as Late Bronze Age Pylos in the Peloponnese. Our presentation offers an overview of ongoing research on archaeobotanical macro-remains conducted at the Department of Archaeology and briefly outlines recent achievements and outreach activities that connect archaeobotany with sustainable farming practices in light of climate change.

Ιωάννα ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, Ναταλία ΚΑΖΑΚΙΔΗ

Το συγκρότημα του γυμνασίου-σταδίου στην αρχαία Αμφίπολη. Νεότερες έρευνες

Νέα, δυναμική συνεργασία εγκαινιάστηκε, τα τελευταία τρία χρόνια, από το Εργαστήριο της Διεπιστημονικής Αρχαιολογικής Έρευνας (ΕΔΑΕ) του Τομέα Αρχαιολογίας με το υπό εξέλιξη πρόγραμμα της «γεωαρχαιολογικής έρευνας του γυμνασιακού συγκροτήματος της αρχαίας Αμφιπόλεως» που τελεί υπό την αιγίδα του Κέντρου Ερεύνης της Αρχαιότητος της Ακαδημίας Αθηνών, η οποία μεριμνεί, μεταξύ άλλων, και για την χρηματοδότησή του. Ο δεύτερος εταίρος του προγράμματος είναι η Εφορεία Αρχαιοτήτων Σερρών. Στο πλαίσιο αυτής της συνεργασίας διενεργήθηκαν γεωαρχαιολογικές έρευνες στον ΝΑ τομέα της αρχαίας Αμφιπόλεως, που αποκάλυψαν αρχιτεκτονικά κατάλοιπα νέων οικοδομημάτων, όπως της «κρυπτής στοάς» του σταδίου της πόλης, το οποίο ήταν άγνωστο μέχρι πρότινος, και ανέδειξαν το τέρμα του ξυστού δρόμου του γυμνασίου. Σε αυτή τη συνεργασία το ΕΔΑΕ συνδράμει με ανθρώπινο δυναμικό, αλλά και με αναλύσεις οργανικών υλικών, όπως υπολειμμάτων ξύλων, κάρβουνων, πετρογραφικών αναλύσεων κ.ά. που διενεργούνται στις εργαστηριακές εγκαταστάσεις του.

Ερευνητικός στόχος του προγράμματος είναι η έρευνα και μελέτη του γυμνασιακού συγκροτήματος της Αμφιπόλεως. Πρόκειται για ένα σύνολο κτηρίων που το απαρτίζουν η παλαίστρα, ο βωμός, το εξωτερικό λουτρό, ο ξυστός δρόμος, η παραδρομίδα και πιθανότατα το θέατρο και τα οικοδομήματα που πρόσκεινται σε αυτό. Το σύνολο αυτών των κτηρίων ανεγέρθηκε στο νότιο πρανές του λόφου της ακρόπολης, σε στρατηγική θέση, κοντά στο τείχος της πόλης. Ιδιαίτερα το γυμνάσιο κατόπτευε μεγάλο τμήμα του Στρυμονικού κόλπου και της απέναντι ακτής της Χαλκιδικής, -των Σταγείρων, της Αργίλου- αλλά κυρίως παρείχε πανοραμική θέαση της Ηιόνας, του επινείου της πόλης, όπου αγκυροβολούσε ο στόλος. Το παραπάνω αρχιτεκτονικό συγκρότημα καλύπτει ένα μεγάλο τμήμα του πολεοδομικού ιστού της πόλης και η ανέγερσή του προϋποθέτει πολιτική βούληση και ενιαίο αρχιτεκτονικό σχεδιασμό. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο οικοδομικό πρόγραμμα που υλοποιήθηκε στην αρχαία Αμφίπολη στο β' μισό του 4ου αι. π.Χ.. έως και τις αρχές του 3ου αι. π.Χ. που συγκρίνεται με ανάλογα οικοδομικά προγράμματα που εκπονούνται κυρίως στα πανελλήνια ιερά της Νότιας Ελλάδας αυτή την εποχή και θέτουν ipso facto σειρά ερωτημάτων στην έρευνα. Σε αυτό το άρθρο επιχειρείται η ένταξη του συγκροτήματος στο ιστορικό γίγνεσθαι της εποχής.

Βίκυ ΒΛΑΧΟΥ, Κώστας ΦΙΛΗΣ

Το νέο ερευνητικό και ανασκαφικό πρόγραμμα στο Ποσείδι της Χαλκιδικής

Χτισμένο στην επίπεδη επιφάνεια του ακρωτηρίου Ποσείδι, 5 περίπου χλμ. δυτικά της Μένδης, το ιερό του Ποσειδώνα αποτελεί έναν από τους παλαιότερους και σημαντικότερους λατρευτικούς χώρους του Βορείου Αιγαίου. Η πρωιμότητα της ίδρυσής του, η σχέση του με τη δραστηριοποίηση πληθυσμών από το Νότο, κυρίως Ευβοέων στο

χώρο του Βόρειου Αιγαίου αλλά και η ανάδειξή του σε ένα σημαντικό θρησκευτικό κέντρο κατά τους αρχαϊκούς και κλασικούς χρόνους, επιβεβαιώνουν τη σημασία του στο θρησκευτικό τοπίο του Αιγαίου. Το 2025 ο Τομέας Αρχαιολογίας του ΑΠΘ ξεκίνησε ένα νέο ερευνητικό και ανασκαφικό πρόγραμμα στο εμβληματικό ιερό του Ποσειδώνα στο Ποσείδι της Χαλκιδικής. Το νέο πρόγραμμα διεξάγεται σε συνεργασία με την Εφορεία Χαλκιδικής και Αγίου Όρους, και χρηματοδότηση από τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδύλιων Έρευνας (ΕΛΚΕ) του ΑΠΘ και από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Όρους.

Μέσα από μια διεπιστημονική προσέγγιση και τη συνέργεια μιας ευρύτερης ερευνητικής ομάδας, το νέο ανασκαφικό και ερευνητικό πρόγραμμα στο Ποσείδι φιλοδοξεί να διερευνήσει τις πρώιμες καταβολές και τη σταδιακή διαμόρφωση του ιερού του Ποσειδώνα έως την ύστερη αρχαιότητα, και να προσεγγίσει πτυχές της τελετουργικής δραστηριότητας και της θρησκευτικής έκφρασης μέσα στο γεωγραφικό πλαίσιο της Χαλκιδικής και του Βορείου Αιγαίου συνολικά. Στη σύντομη αυτή πρώτη παρουσίαση θα συζητηθούν τα προκαταρκτικά πορίσματα της ανασκαφικής έρευνας του 2025. Ιδιαίτερη σημασία για την κατανόηση του ιερού έχουν τα δύο αψιδωτά κτήρια Γ και ΣΤ που έφερε στο φως η πρώτη ανασκαφική έρευνα στο χώρο υπό τη διεύθυνση της Ιουλίας Βοκοτοπούλου (1989-1993), και στα οποία επικεντρώθηκε η νέα έρευνα το 2025.

Ευαγγελία ΒΟΥΛΓΑΡΗ, Μαρίνα ΣΩΦΡΟΝΙΔΟΥ
Η κεραμική της Μέσης και Νεότερης Νεολιθικής στο Δισπηλιό Καστοριάς: τυπολογία, τεχνολογία και χωρική κατανομή

Η συστηματική μελέτη της κεραμικής από το Δισπηλιό Καστοριάς ξεκίνησε ήδη από τα πρώτα στάδια της ανασκαφικής έρευνας, τη δεκαετία του 1990. Το πρόγραμμα EXPLO (ERC Synergy Grant, 2019–2025, περισσότερα στο: https://www.explo-project.eu) συνέβαλε καθοριστικά στη συνέχιση και την περαιτέρω ανάπτυξη της έρευνας, ενισχύοντας τη συστηματική ανάλυση του κεραμικού συνόλου. Στο πλαίσιο της επανεκτίμησης των στρωματογραφικών συσχετίσεων σε αυτή τη σύνθετη προϊστορική θέση, η μελέτη επικεντρώθηκε, μεταξύ άλλων, στην ανάταξη όσο το δυνατόν περισσότερων αγγείων. Μέσω εκτεταμένης διαλογής και μελέτης των οστράκων, καθώς και χρονοβόρων προσπαθειών για τον εντοπισμό συνανηκόντων θραυσμάτων, ανατάχθηκαν 1.765 αγγεία και προφίλ, που αντιστοιχούν σε 19.560 όστρακα, με συνολικό βάρος περίπου 1,4 τόνους - ένα σύνολο χωρίς παράλληλο στη Νεολιθική του ελλαδικού χώρου. Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται τα μορφολογικά και τεχνολογικά χαρακτηριστικά, τα ίχνη χρήσης, καθώς και η οριζόντια και κατακόρυφη κατανομή των αγγείων. Η ανάλυση επιχειρεί να προσεγγίσει τον τρόπο με τον οποίο οι κάτοικοι του νεολιθικού Δισπηλιού αντιλαμβάνονταν και βίωναν τον κόσμο τους μέσω των καθημερινών αντικειμένων και πρακτικών τους.

Γλαύκη ΓΚΟΤΣΗ
Ομαδικές εκθέσεις γυναικών καλλιτεχνών (1950-1970)

Οι ομαδικές εκθέσεις αφιερωμένες αποκλειστικά σε γυναίκες καλλιτέχνες υπήρξαν συνηθισμένη πρακτική κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Η παρούσα εισήγηση, η οποία βασίζεται σε ευρύτερη έρευνα για τις συλλογικές πρωτοβουλίες και εμφανίσεις των καλλιτέχνιδων στην Ελλάδα κατά τον 20ό αιώνα, επικεντρώνεται σε ορισμένες από τις εκθέσεις αυτές, παρουσιάζει το πλαίσιο μέσα στο οποίο έλαβαν χώρα και συζητά την υποδοχή τους από το κοινό.

Stella DROUGOU, Chryssanthi KALLINI
The ancient acropolis at Kastri in the region of Grevena. An ancient site between Macedonia and Epirus

The urbanization of the landscape of ancient Upper Macedonia and Epirus took place in the 4th and, primarily, the 3rd century B.C. These cities developed on mountain ranges, naturally protected, and their acropolises served as the political and administrative centres of the regions. The spatial organization of these acropolises is part of a broader construction program, which includes the construction of strong fortifications and various religious, political, and administrative buildings. This context includes the extensive development of markets in the acropolises of the mountain towns of Northwestern Greece, as their creation constitutes a fundamental element of the urban planning of the area, featuring complex architectural complexes, while at the same time their development is linked to the evolution of political institutions during this period in the aforementioned regions.

The ancient acropolis at Kastri, fits into a similar context. It is a rocky peak at a height of 1,100 m, which located between the villages of Polyneri and Alatopetra in the northeastern Pindos, and occupies two natural plateaus. Access is relatively smooth from the southeast, while in the northwest the hill turns into a steep and inaccessible rock. On the first slope from the top of the hill a large building complex was uncovered, and it was confirmed that the acropolis was fortified with a strong enclosure over most of its area. The building complex on the large plateau includes three main structures: a temple, a large Doric stoa, and another large building, which together form a square open towards the top of the hill. According to the excavation findings, this complex must have been created at the end of the 4th century BC and survived until the middle of the 2nd century BC.

Nikos EFSTRATIOU †, Paolo BIAGI, Dimitris KYRIAKOU, Elisabetta STARNINI, Myrsini GKOUMA, Olga KOUKOUSIOURA, Areti CHALKIOTI, Panagiotis KARKANAS, Katerina KOULI, George SYRIDES, Nikolaos THEOCHARIDIS, Yulia AGAFONOVA, Maria NTINOU, Andreas SAMOURIS
The early prehistory of Lemnos revisited: an interdisciplinary approach

The island of Lemnos, due to its position at the centre of the northeastern Aegean Sea, its distinctive landscape features, and its wealth of archaeological sites spanning numerous periods, constitutes a significant area for interdisciplinary research. A long term archaeological project directed by the late N. Efstratiou has been conducted since 2008 along the eastern coast of the island under the auspices of the Department of History and Archaeology, Aristotle University of Thessaloniki. This presentation highlights the results of the archaeological project undertaken in Lemnos, encompassing excavations, systematic surveys, geoarchaeological analyses, and palaeoenvironmental research. The study of the lithic assemblages recovered from surface survey seasons along the eastern coast of the island indicates that the earliest human presence on Lemnos took place during the Levallois Mousterian Middle Palaeolithic. The discovery of characteristic Aurignacian assemblages and other Late Pleistocene lithic artefacts provides evidence that the island was inhabited also during various stages of the Upper Palaeolithic. Excavations at the site of Ouriakos, revealed a Younger Dryas Epipalaeolithic site. The lithic assemblage from this complex site predominantly comprises (hyper)microlithic lunates produced by bipolar retouch, made from locally available raw materials. The site of Ouriakos, along with three additional sites attributable to roughly the same period based on distinctive knapped stone tools, demonstrates that Lemnos was also inhabited at the very end of the Pleistocene.

Although still under investigation, Ouriakos exhibits chrono-cultural and techno-typological affinities with several recently excavated and radiocarbon-dated sites discovered along the northwestern coast of the Anatolian Peninsula and the adjacent islands. It is well established that the intense cold oscillation of the Younger Dryas (12,900 – 11,700 cal BP), lasting approximately 1,000 years, was a period of profound environmental change not only in the eastern Mediterranean but also across many regions of Europe, influencing the behaviour of hunter-gatherer groups that exploited diverse environments. The presence, during this period, of a singular and highly significant site such as Ouriakos in the northeastern Aegean raises questions concerning sea level fluctuations, coastal variations, interactions with the Anatolian Peninsula, material culture characteristics, and the dissemination of hunter-gatherer groups along the coast during a period marked by substantial environmental transformations. The archaeological investigations carried out at Ouriakos have underscored the need for a holistic approach to the interpretation of the Final Pleistocene and Early Holocene prehistory of the present-day island, establishing a framework for both on-site and off-site studies.

Πασχάλης ΖΑΦΕΙΡΙΑΔΗΣ/Paschalis ZAFEIRIADIS, Žarko TANKOSIĆ, Φάνης ΜΑΥΡΙΔΗΣ/Fanis MAVRIDIS

Gourimadi: Excavating an Early Prehistoric Site in Southern Euboea

Gourimadi, situated near Karystos in southern Euboea, occupies a rocky, windswept hill overlooking Attica and the Cyclades. Ongoing excavations since 2018 are revealing the long and complex biography of a prehistoric settlement, with abundant movable and architectural remains spanning the Late Neolithic and Early Bronze Age (early 5th to 3rd millennium BCE). The site constitutes the first systematic excavation of an open air settlement of these periods in the region. Remarkably well-preserved stone-built architecture and a substantial material culture sequence are documented, providing new evidence for prehistoric habitation in southern Euboea. These data contribute to wider discussions in Aegean Prehistory, including insular dynamics and connectivity, ceramic sequences across the Neolithic–Early Bronze Age transition, and exchange networks. In this latter respect, the presence of thousands of obsidian pieces, representing all stages of the reduction sequence, together with one of the largest assemblages of obsidian arrowheads yet excavated in Greece (currently exceeding 400 specimens), underscores the site's potential role within wider patterns of production and circulation in the region.

Σταύρος ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

Κάλε, Αμύνταιο, Φλώρινα. Η μαρτυρία της κεραμικής από τα πρώτα χρόνια της ανασκαφής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η ανασκαφή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στην φυσικά οχυρή, αλλά και ισχυρά τειχισμένη θέση Κάλε, στις όχθες της Λίμνης των Πετρών, στην περιοχή του Αμυνταίου της Φλώρινας παρά την περιορισμένη ποσότητα των ευρημάτων που μας έχει αποδώσει, μέχρι στιγμής, παρέχει σημαντικές πληροφορίες για την χρονολόγηση, την οικονομία, αλλά και τις διασυνδέσεις που έχει το Κάστρο αυτό με άλλες περιοχές της Αυτοκρατορίας. Η κεραμική είναι φτωχή, αποσπασματικά διατηρημένη, σπάνια διακοσμημένη, αλλά χαρακτηρίζεται στο μεγαλύτερο ποσοστό της από μια τεχνολογική ιδιαιτερότητα. Το μεγαλύτερο μέρος των οστράκων και των αγγείων που έχουν εντοπιστεί αφορούν παραδείγματα χειροποίητης κεραμικής. Η κατηγορία αυτή, αρχικά με έντονα εθνικό χαρακτήρα, επανεξετάζεται τα τελευταία χρόνια, με αφορμή τα πιο πρόσφατα – αλλά και τα παλιότερα - ευρήματα, από τον ελλαδικό χώρο, όπως και από την ίδια την

περιοχή της Φλώρινας. Είναι άραγε το Κάστρο του Κάλε μια εγκατάσταση των *σκοτεινών αιώνων* ή θα βοηθήσει στο να χυθεί λίγο περισσότερο φως, σε μια κατηγορία κεραμικής που για δεκαετίες παρερμηνεύτηκε.

Vassiliki ZORBA

Gentile and Giovanni Bellini: Official Painters of the Venetian Republic; Their Activity and Influence in the East

The Bellini brothers, Giovanni and Gentile, served as the primary architects of the visual identity of the Venetian Republic during the late 15th and early 16th centuries. Holding the prestigious title of official painters of the Serenissima, they were tasked with documenting the Republic's glory through monumental narrative cycles and state portraiture. This paper examines their dual role as diplomatic agents and artistic innovators, focusing on how their work bridged the gap between the Venetian Renaissance and the Eastern world.

A significant portion of the discussion is dedicated to Gentile Bellini's historic mission to the court of Mehmed II in Constantinople (1479), an event that marked a rare moment of cultural exchange between Venice and the Ottoman Empire. Simultaneously, the study explores Giovanni Bellini's profound impact on the East through the dissemination of his iconographic types, which reshaped the evolution of Post-Byzantine and Cretan painting. By analyzing their artistic activity, this paper demonstrates how the Bellini workshop functioned as a cultural bridge, influencing the visual language of both the Islamic East and the Orthodox Christian world, while solidifying Venice's image as the dominant maritime power of the Mediterranean.

Αθηνά ΖΟΥΠΑΝΤΗ

Τοπογραφία και πληροφόρηση: η απεικόνιση του βομβαρδισμού της Ακρόπολης σε δύο χαλκογραφίες του 17ου αι.

Ένας τοπογραφικός χάρτης της Αθήνας και ένα σπάνιο μονόφυλλο, τυπωμένα το 1687 στη Ρώμη και τη Βενετία αντίστοιχα, αποτελούν αφετηρία για την παρούσα ανακοίνωση, της οποίας σκοπός είναι να εστιάσει στον τρόπο με τον οποίο οι Ιταλοί τυπογράφοι και εκδότες Giovani Giacomo de Rossi και Girolamo Albrizzi ανασυνθέτουν τοπογραφικά πλάνα της Αθήνας, μετατρέποντάς τα σε σκηνές μάχης. Τοπογραφία και χαρτογραφία συνυπάρχουν με απεικονίσεις μνημείων, ανθρώπινες φιγούρες αλλά και αναλυτικές λεζάντες για τα στάδια της πολιορκίας της πόλης της Αθήνας, δημιουργώντας μία ξεχωριστή οπτική σύνθεση προς επίρρωση της υπεροχής των δυνάμεων του Francesco Morosini και της Γαληνοτάτης δημοκρατίας της Βενετίας έναντι της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Φλώρα ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Έργα Συντήρησης και Αποκατάστασης Βυζαντινών Μνημείων εκτός Ελλάδας, στο πλαίσιο άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας του Ευρωπαϊκού Κέντρου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, φορέας εποπτευόμενος από το Υπουργείο Πολιτισμού, στην τριαντακονταετή πορεία του έχει επιτελέσει ένα πολυσχιδές έργο στους τομείς της αναστήλωσης, συντήρησης, προβολής και ανάδειξης βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων εκτός Ελλάδας. Με εφαλτήριο και οδηγό την πλούσια τεχνογνωσία που έχει αποκτήσει το Υπουργείο Πολιτισμού στους

ανωτέρω τομείς, το ΕΚΒΜΜ δρα ως ένα πολύτιμο εργαλείο πολιτιστικής διπλωματίας της Ελλάδας. Σε διμερές επίπεδο, κατόπιν υπογραφής σχετικών Μνημονίων Συνεργασίας, έχει υλοποιήσει έργα συντήρησης τοιχογραφιών σε μνημεία της Αλβανίας και της Βόρειας Μακεδονίας, αλλά και ψηφιδωτών στη Συρία και στην Ιορδανία. Παράλληλα, ως επιστημονικός φορέας με πολλούς εξειδικευμένους συνεργάτες, συμβάλει ενεργά εδώ και χρόνια στη συντήρηση κειμηλίων του Οικουμενικού Πατριαρχείου, συνεισφέροντας ενεργά και αποτελεσματικά στη διάσωση και προστασία τους.

Παύλος ΚΑΡΒΩΝΗΣ
Νέες έρευνες στην νησίδα των χαλκών στη Δήλο

Η νησίδα των χαλκών είναι ένα οικοδομικό τετράγωνο, που αποτελείται από έξι κατοικίες και βρίσκεται στην βόρεια συνοικία της υστεροελληνιστικής πόλης της Δήλου. Ανασκάφηκε τη δεκαετία του 1970 από την Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή και δημοσιεύτηκε πριν από 25 χρόνια. Οι εργασίες συντήρησης, που διεξήχθησαν εκεί τη διετία 2020-2021, είχαν, μεταξύ άλλων, ως αποτέλεσμα την προσεκτική εξέταση των μνημείων και τη διαπίστωση των κενών που άφηνε η δημοσίευση ως προς την ιστορία και τη μορφή των κατοικιών. Ένα νέο ερευνητικό πρόγραμμα της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής στοχεύει στη νέα μελέτη των κατοικιών και στην οριστική δημοσίευσή τους.

Αθανασία ΚΥΡΙΑΚΟΥ
Συνύφανση σε πλαίσια του παρελθόντος και του παρόντος: η πεπλοφόρος από το Ιερό της Εύκλειας στις Αιγές (Βεργίνα)

Τα αρχαιολογικά αντικείμενα συμπλέκονται σε συνεχώς ανανεούμενα δίκτυα από τη στιγμή της σύλληψης και της δημιουργίας τους έως σήμερα. Η παρούσα ανακοίνωση στοχεύει να εντοπίσει ορισμένα από τα επεισόδια του κύκλου ζωής ενός γυναικείου αγάλματος που ανακαλύφθηκε στο Ιερό της Εύκλειας στη Βεργίνα / Αιγές, έχει γίνει εμβληματικό για τον εν λόγω αρχαιολογικό τομέα, έχει εμφανιστεί σε πληθώρα μελετών που εξετάζουν είτε την πρώτη πρωτεύουσα του Μακεδονικού Βασιλείου είτε γυναικεία αγάλματα στην ύστερη κλασική - πρώιμη ελληνιστική περίοδο και πλέον αποτελεί ένα από τα κεντρικά εκθέματα στο νέο μουσείο της Βεργίνας που εγκαινιάστηκε τον Δεκέμβριο του 2022.

Αρχικά επιχειρείται να προσδιοριστούν οι πόροι και οι παράγοντες που συνυφαίνονται στη δημιουργία του γλυπτού. Μάρμαρο διαφορετικής προέλευσης χρησιμοποιήθηκε για το κεφάλι και το σώμα, ενώ ένας κορυφαίος γλύπτης σμίλεψε τη θεόπρεπη μορφή στην οποία αποτυπώνονται προσωπογραφικά χαρακτηριστικά. Επιπλέον, από το αρχαιολογικό και ιστορικό συγκείμενο προκύπτει ότι είναι πολύ πιθανό να απεικονίζεται η Ευρυδίκη, μητέρα του Φιλίππου Β'. Το άγαλμα παρέμεινε στον λατρευτικό τόπο ως σταθερός συμμέτοχος στις τελετουργίες υπό διαφορετικές ιστορικές συνθήκες για σχεδόν τέσσερις αιώνες, μέχρι τη δομημένη απόθεσή του σε έναν λάκκο μαζί με άλλα αντικείμενα. Συμπεραίνεται ότι στη διάρκεια της πολιτισμικής του βιογραφίας, ακόμη και στη φάση της εναπόθεσής του, λειτούργησε καταλυτικά στην κατεύθυνση της διαμόρφωσης ατομικών και συλλογικών ταυτοτήτων. Η εκπαιδευτική ανασκαφική έρευνα του ΑΠΘ σηματοδότησε τη στιγμή της επανεμφάνισης του γλυπτού στην εποχή μας και για μεγάλο διάστημα «έζησε» στις σελίδες των ακαδημαϊκών μελετών. Ωστόσο, πολύ πρόσφατα βρήκε τη θέση του σε ένα περιφερειακό μουσείο και ήδη αλληλεπιδρά με τους επισκέπτες. Αναμφισβήτητα, εξακολουθεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην πρόσληψη και τη διαπραγμάτευση του παρελθόντος.

Αθανάσιος ΚΩΤΣΑΚΗΣ
Φεουδαλικοί πύργοι και οικόσημα στις Κυκλάδες (15ος -17ος αι.)

Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τα στρατεύματα της Δ΄ Σταυροφορίας (1204) είχε ως αποτέλεσμα μεταξύ άλλων την κατάληψη των Κυκλάδων από Βενετούς και άλλους Βορειοϊταλούς στις αρχές του 13ου αιώνα και την εκεί δημιουργία μικρών, νησιωτικών λατινικών ηγεμονιών. Παράλληλα, εισήχθη στα νησιά αυτά η δυτική φεουδαρχία, φαινόμενο που διατηρήθηκε και κατά τη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας, επισήμως μέχρι το 1721. Υλικά κατάλοιπα της φεουδαλικής πραγματικότητας στις Κυκλάδες αποτελούν οι πύργοι, ήτοι οι οχυρωμένες εξοχικές κατοικίες των Λατίνων αρχόντων, όπως και τα οικόσημά τους, τα οποία κοσμούσαν τους πύργους τους και τις εντός των τειχών αρχοντικές τους οικίες. Η ανάπτυξη του φαινομένου της πυργοκτισίας και της εραλδικής υπήρξε περισσότερο διαδεδομένη στα μεγαλύτερα νησιά όπως στη Νάξο και την Άνδρο, όπου η γεωμορφολογία είχε ευνοήσει την ανάπτυξη της φεουδαρχίας.

Κώστας ΚΩΤΣΑΚΗΣ/Kostas KOTSAKIS
Investigating an early farming community by the lake: The Dispilio site in Kastoria (6th millennium BCE) and the European ERC EXPLO project

Δημήτρης ΛΙΑΚΟΣ
Παρατηρήσεις σε άγνωστα έργα μεταλλοτεχνίας των παλαιολόγειων χρόνων στο Άγιον Όρος

Στους ναούς και τα σκευοφυλάκια διαφόρων αθωνικών μονών απόκεινται αξιόλογα έργα μεταλλοτεχνίας των παλαιολόγειων χρόνων, αρκετά από τα οποία παραμένουν ακόμη αδημοσίευτα. Στο σύνολο αυτό συναριθμούνται σταυροί λιτανείας, τμήματα αντικειμένων τεχνητού φωτισμού, καθώς και λειτουργικά σκεύη, τα οποία θα μας απασχολήσουν στην ανακοίνωση. Η μελέτη τους προσθέτει νέα στοιχεία γύρω από τις καλλιτεχνικές τάσεις που κυριαρχούν στην παραγωγή έργων μεταλλοτεχνίας τον 14ο και 15ο αι.

Δάφνη ΜΑΪΚΙΔΟΥ-ΠΟΥΤΡΙΝΟ
Ο Ναός Ι στο Ιερό της Εύκλειας: ανασκαφικά δεδομένα και ζητήματα χρήσης του χώρου

Η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει στα αποτελέσματα της συστηματικής μελέτης των ανασκαφικών δεδομένων που αφορούν τον Ναό Ι στο Ιερό της Εύκλειας στις Αιγές. Ο ναός εντάσσεται σε ένα οικοδομικό πρόγραμμα του 3ο αιώνα π.Χ. και αποτελεί οργανικό τμήμα του δημόσιου χώρου της πρώτης μακεδονικής πρωτεύουσας. Η επανεξέταση των πρωτογενών δεδομένων της ανασκαφής επιτρέπει μια πληρέστερη ανασύνθεση της πολιτισμικής βιογραφίας του μνημείου, φωτίζοντας πτυχές που αφορούν την αρχιτεκτονική του μορφή, τα υλικά δόμησης και τις φάσεις λειτουργίας του. Παράλληλα, το μνημείο εντάσσεται στη συζήτηση για τη χρήση του δημοσίου χώρου στο Ιερό της Εύκλειας και γενικότερα, στη θρησκευτική και πολιτική τοπογραφία της ελληνιστικής Μακεδονίας.

Η ανακοίνωση αναπτύσσει τα μορφολογικά και αρχιτεκτονικά στοιχεία του ναού, τη χρήση και την επανάχρηση δομικών υλικών, καθώς και την οργάνωση του εσωτερικού και εξωτερικού χώρου ώστε να ανιχνευθούν τα ιδεολογικά και λειτουργικά κίνητρα πίσω

από την ανέγερση και τις μετασκευές του μνημείου. Μέσα από τη συνδυαστική μελέτη των αρχιτεκτονικών δεδομένων και των κινητών ευρημάτων, διατυπώνεται η υπόθεση για δυο οικοδομικές φάσεις και προτείνεται ένα χρονολογικό πλαίσιο λειτουργίας το οποίο φαίνεται να συνδέεται με τις πολιτικές εξελίξεις της περιόδου και να συμπίπτει με μεταβολές που παρατηρούνται στο υπόλοιπο ιερό. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζονται κατηγορίες ευρημάτων που συνδέονται με λατρευτικές πρακτικές, όπως θυμιατήρια, λυχνάρια και ειδώλια, τα οποία παρέχουν ενδείξεις για τις τελετουργικές δραστηριότητες και τον χρόνο εγκατάλειψης του χώρου. Τα δεδομένα αυτά θέτουν τις βάσεις για μια μελλοντική μελέτη των κινητών ευρημάτων που θα συμπληρώσει την εικόνα της τελετουργικής δραστηριότητας στο ναό. Συνολικά, η επανεξέταση του αρχειακού υλικού και των ανασκαφικών δεδομένων του Ναού Ι προσφέρει νέα στοιχεία για την αρχιτεκτονική και τη λειτουργία του μνημείου, εντάσσοντάς το στο αστικό τοπίο των Αιγών και προσφέροντας ένα στέρεο υπόβαθρο για τη μελλοντική μελέτη του στο πλαίσιο των θρησκευτικών δικτύων της ελληνιστικής οικουμένης.

Ελένη ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ, Ματένια ΓΚΕΪΒΑΝΙΔΟΥ
Το Μουσείο Εκμαγείων σε δράση: έρευνα, εκθέσεις και ξεναγήσεις (2019-2025)

Στο Μουσείο Εκμαγείων πραγματοποιήθηκαν σημαντικές ερευνητικές, εκθεσιακές και ερευνητικές δράσεις κατά το διάστημα 2019-2025, ενισχύοντας τη συνεργασία του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας με ελληνικά και διεθνή ερευνητικά ιδρύματα και άλλους φορείς. Οργανώθηκαν και φιλοξενήθηκαν περιοδικές εκθέσεις, εκπαιδευτικά σεμινάρια και επιστημονικές συναντήσεις ενισχύοντας τη διάχυση της γνώσης και την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ ακαδημαϊκών, φοιτητών και κοινού. Παρουσιάστηκαν διαλέξεις και προγράμματα που συνδέουν το Μουσείο με διάφορα θέματα αρχαιολογικής έρευνας. Σε τακτική βάση γίνονται θεματικές ξεναγήσεις και διαδραστικές παρουσιάσεις, προσφέροντας τη δυνατότητα της βιωματικής μάθησης μέσα σε ένα δυναμικό περιβάλλον για φοιτητές, μαθητές, και το ευρύ κοινό.

Το Μουσείο Εκμαγείων αποτελεί έναν ιδιαίτερο χώρο πολιτισμού και εκπαίδευσης όπου η τέχνη της αρχαιότητας συναντά τη σύγχρονη παιδαγωγική προσέγγιση. Μέσα από την καθοδηγούμενη ανακάλυψη και τον διάλογο, στόχος είναι η εξωστρέφεια του Μουσείου στο φοιτητικό, μαθητικό και ευρύ κοινό και η προσέγγιση των εκθεμάτων όχι μόνον ως έργα τέχνης, αλλά και ως φορείς ιστορικών, κοινωνικών και πολιτισμικών μηνυμάτων.

Ελένη ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ, Δέσποινα ΤΣΙΑΦΑΚΗ, Κωνσταντίνα ΤΣΟΝΑΚΑ
Ερευνητικοί στόχοι και ψηφιακά μέσα στην πανεπιστημιακή ανασκαφή στο Καραμπουρνάκι

Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται οι βασικοί ερευνητικοί στόχοι της πανεπιστημιακής ανασκαφής στον αρχαίο οικισμό στο Καραμπουρνάκι, με έμφαση στα ανασκαφικά δεδομένα, και κυρίως στις υπό μελέτη κατηγορίες του υλικού. Κεντρική επιδίωξη αποτελεί η σύνθεση των αρχαιολογικών τεκμηρίων για την κατανόηση της χωροταξίας, της οργάνωσης και λειτουργίας του οικισμού. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η συστηματική αξιοποίηση ψηφιακών μέσων, τα οποία περιλαμβάνουν ένα ψηφιακό αποθετήριο, τη χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (GIS) για τη χωρική ανάλυση και συσχέτιση των αρχιτεκτονικών καταλοίπων με τα ευρήματα, καθώς και τη δημιουργία τρισδιάστατων μοντέλων για την ακριβή αποτύπωση αντικειμένων και χώρων. Αυτά τα υποστηρικτικά εργαλεία για την καταγραφή, ανάλυση και διάχυση των

δεδομένων εξασφαλίζουν την πολυεπίπεδη αξιολόγηση της ανασκαφικής διαδικασίας, ενισχύοντας την ακρίβεια και την προσβασιμότητα της τεκμηρίωσης. Παράλληλα, εξετάζονται οι προοπτικές ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου μέσα από τη συστηματική μελέτη, συντήρηση και δημοσιοποίηση των ευρημάτων. Η προσέγγιση αυτή αναδεικνύει τη δυναμική σχέση ανάμεσα στα ερευνητικά ερωτήματα, τα αρχαιολογικά αποτελέσματα και τις σύγχρονες μεθοδολογικές πρακτικές που διαμορφώνουν την τρέχουσα έρευνα στο Καραμπουρνάκι.

Αριστοτέλης ΜΕΝΤΖΟΣ, Ναταλία ΠΟΥΛΟΥ, Αναστάσιος ΤΑΝΤΣΗΣ
Πανεπιστημιακή Ανασκαφή Φιλίππων 2025

Ευδοξία ΜΗΝΤΖΑΡΙΔΟΥ
Η οπτική γλώσσα των νομισμάτων στις βαλκανικές πόλεις κατά την τελευταία φάση των επαρχιακών κοπών (253-268 μ.Χ.)

Η ανακοίνωση εξετάζει την εικονογραφία των επαρχιακών νομισμάτων που εκδόθηκαν από πόλεις των βαλκανικών επαρχιών της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας κατά τα χρόνια των αυτοκρατόρων Βαλεριανού και Γαλλιηνού (253-268 μ.Χ.), περίοδο που αντιστοιχεί στα τελευταία στάδια λειτουργίας της επαρχιακής νομισματοκοπίας στην περιοχή. Το ιστορικό πλαίσιο, το οποίο χαρακτηρίζεται από έντονες πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές μεταβολές, προσφέρει πρόσφορο πεδίο για τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οι τοπικές κοινότητες αξιοποίησαν τη νομισματική εικόνα για τη διαμόρφωση και προβολή της δημόσιας παρουσίας τους. Η μελέτη βασίζεται στη συγκρότηση και ανάλυση ενός σώματος νομισματικών τύπων που προέκυψε από τη συστηματική αποδελτίωση δημοσιευμένων καταλόγων συλλογών, εξειδικευμένων μελετών και ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων. Το υλικό οργανώθηκε τυπολογικά και αφορά εκδόσεις πόλεων των επαρχιών της Αχαΐας, της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης που διατήρησαν νομισματική δραστηριότητα κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Η ανάλυση του υλικού δείχνει ότι κατά την περίοδο αυτή παρατηρείται τάση περιορισμού της ποικιλίας των εικονογραφικών τύπων, παράλληλα με την ενίσχυση θεμάτων που συνδέονται με την τοπική ταυτότητα και τη δημόσια προβολή των πόλεων.

Τάσος Μπεκιάρη/Tasos BEKIARIS
Macrolithic Technologies at Neolithic Dispilio, Kastoria, NW Greece: Insights from the ERC EXPLO Project

Excavations conducted by the Aristotle University of Thessaloniki at the Neolithic lakeside site of Dispilio (Middle–Late Neolithic, ca. 5700–3500 cal BC), in the region of Kastoria in northwestern Greece, have brought to light an impressive macrolithic assemblage, notable for both its excellent state of preservation and its typological diversity. Comprising more than 3,000 artefacts, the macrolithic assemblage from Neolithic Dispilio is among the largest currently known from Neolithic Greece.

It includes a wide range of finished stone tools, such as axes, adzes, chisels, grinding slabs, grinders, pestles, polishers, polissoirs, abraders, hammers, anvils, choppers, drills, maceheads, notched pebbles, and slingshot bullets. The assemblage also contains hundreds of unmodified raw materials, roughouts, and waste products, reflecting on-site activities related to the manufacture, maintenance, and reworking of macrolithic toolkits. This presentation will focus on the results of the study of the macrolithic assemblage from Neolithic Dispilio carried

out within the framework of the ERC EXPLO Project (2020-2025). It will present the characteristics of the macrolithic industry and discuss the technology and life histories of the artefacts. Particular emphasis will be placed on reconstructing their manufacturing sequences, technical choices, curation patterns, use cycles, discard practices, and contexts of recovery. Finally, through comparisons with other Neolithic macrolithic assemblages from the Aegean, the talk will highlight the distinctive features of the Dispilio industry.

Νίκος Μυκωνιάτης/Nikos MYKONIATIS

Georges Touyas, a pioneer of installation art in the Greek art scene; the archive of his abstract paintings

This research focused on locating, recording, and studying a rare primary source material, which was precisely identified in 2018. This material consists of a number of paintings created by the French-based, award-winning Greek visual artist Georges Touyas from the late 1950s to the early 1970s. These works constitute a body of evidence capable of documenting a path towards the creation of a distinct art form, that of installation art. The material is of particular importance for the study of the evolution of Greek artistic creation. It highlights the significant role played by George Touyas, who also represented a characteristic case of the artistic practice of installation art. The works of Georges Touyas were located in a private collection belonging to a relative of the artist. They were recorded and subsequently included in a digital archive.

This archive is part of a publication presenting the research results and is set to be made available online, ensuring accessibility for art theorists, artists, and art historians. Through this specific research, significant material for the Greek art scene has been brought to light. At the same time, it was possible to document and critically interpret the past, shedding light on people and events that have influenced the artistic reality of today. In the course of this process, due recognition has been given to artists who have withdrawn from the limelight, yet have produced an exceptionally interesting body of work that belonged to the country's artistic avant-garde and has remained unknown to scholars and the public alike.

Μαρία ΞΕΝΑΡΙΟΥ

Σκηνογραφία τοπίου, μνημείων και οικιστικής πολεοδομίας. Η Αθήνα στην πρώιμη εκδοτική απεικόνιση του 17ου αιώνα στο έργο του Ιταλού περιηγητή Cornelio Magni

Στη σπάνια έκδοση του 1688, ο Cornelio Magni, επίτιμο μέλος της ιστορικής αποστολής στην Ελλάδα το 1674, συνοδεύοντας τον Γάλλο πρέσβη μαρκήσιο de Nointel, στο ταξιδιωτικό του ημερολόγιο καταγράφει, στη διάρκεια της παραμονής του στην Αθήνα από το Νοέμβριο του 1674 μέχρι τα τέλη του επόμενου μήνα, με λεπτομερείς περιγραφές, τα μνημεία που επισκέπτεται. Στο σύνολο επτά χαλκογραφίες κοσμούν το σύντομο έργο.

Ένα πτυσσόμενο σχέδιο της Αθήνας συμπυκνώνει, σύμφωνα με τις απεικονιστικές γνώσεις της μικρογραφίας των χειρογράφων, τα λιγοστά γεωφυσικά στοιχεία, τη δρονική άποψη της σύγχρονης πολεοδομίας, τα κυριότερα μνημεία της. Ο ναός του Θησέα, ο Παρθενώνας, ο Πύργος των Ανέμων, το μνημείο του Λυσικράτη και η προτομή της Καρυάτιδας της Ελευσίνας.

Μελίνα ΠΑΪΣΙΔΟΥ, Μελίνα ΠΕΡΔΙΚΟΠΟΥΛΟΥ
Βάση δεδομένων και ηλεκτρονικοί χάρτες για την αρχαιολογική τεκμηρίωση της Θεσσαλονίκης των μεσοβυζαντινών χρόνων (ερευνητικό πρόγραμμα: Τομέας, ΚΒΕ, χρηματοδότηση ΕΛΚΕ)

Η ανακοίνωση αφορά την παρουσίαση μίας βάσης δεδομένων και σειράς ψηφιακών χαρτών, που συνιστούν το τελικό αποτέλεσμα ενός ερευνητικού προγράμματος με θέμα τη μνημειακή τοπογραφία της Θεσσαλονίκης της Μέσης Βυζαντινής περιόδου και την απόπειρα ανασύστασης της πόλης μέσα από τα αρχαιολογικά δεδομένα και τις πηγές, δηλαδή από τον 8ο αιώνα έως το 1204. Η υποφαινόμενη επιστημονικά υπεύθυνη του προγράμματος και η ομάδα εργασίας του Τομέα Αρχαιολογίας του ΑΠΘ (μέλος ΔΕΠ και μεταπτυχιακές φοιτήτριες) διεξήγαγαν το κύριο ερευνητικό πρόγραμμα στην αρχική του φάση, κατά τα έτη 2013-2014 με χρηματοδότηση του ΕΛΚΕ-ΑΠΘ. Από το 2024 έως σήμερα (2024-2026), η δεύτερη φάση του προγράμματος εκπονείται στο Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του ΑΠΘ, με χρηματοδότηση του ΕΛΚΕ-ΑΠΘ και του ίδιου του ΚΒΕ και στοχεύει στον συνεχή εμπλουτισμό και την ενημέρωση των καταχωρίσεων του καταλόγου σύμφωνα με τη νέα τεκμηρίωση και τις τρέχουσες αρχαιολογικές έρευνες. Οι αρχειακές πληροφορίες βασίζονται κυρίως στις ιστορικές πηγές και στην γραπτή ή προφορική τεκμηρίωση για υφιστάμενα μνημεία αλλά και για χώρους που έχουν χαθεί ή που δεν έχουν ακόμη εντοπιστεί. Τα αρχειακά στοιχεία συγκρίνονται και συνδυάζονται με τα αρχαιολογικά δεδομένα, τα οποία εμπλουτίζονται από τις πρόσφατες ανασκαφές και ερμηνείες. Η βάση δεδομένων έχει δυναμικό χαρακτήρα και εμπλουτίζεται συνέχεια και περιλαμβάνει καταχωρήσεις μνημείων και μνημειακών χώρων και θέσεων που εντοπίζονται στη μεσοβυζαντινή Θεσσαλονίκη. Χρησιμοποιούνται πληροφορίες από ιστορικές πηγές και αρχεία, βιβλιογραφία, σχόλια, ερμηνείες, φωτογραφίες και χάρτες, όπου είναι δυνατόν.

Η χαρτογράφηση των πληροφοριών στοχεύει σε μια εικονική αναπαράσταση του αρχαιολογικού προφίλ της δεύτερης πόλης της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και στην κατηγοριοποίηση των κοσμικών και εκκλησιαστικών χώρων σε επιμέρους ομάδες. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων είναι ενδεικτική και αντιπροσωπευτική και γίνονται ειδικές αναφορές σε ορισμένα αμφίσημα παραδείγματα και ερμηνείες που αφορούν πολιτικούς ή εκκλησιαστικούς θεσμούς της πόλης. Πληροφορίες για εκκλησίες ή μοναστήρια όπως η Ακαπνίου, η Φιλοκάλου, η Περίβλεπτος κ.ά. επανεξετάζονται. Σε κάθε περίπτωση, τα αποτελέσματα δείχνουν μια εντυπωσιακή αστική ανάπτυξη της πόλης μέσα από μια δυναμική ιστορική και αρχαιολογική τοπογραφία. Η βάση δεδομένων στοχεύει να αποτελέσει ένα ενημερωμένο εργαλείο για τους ερευνητές της μεσοβυζαντινής Θεσσαλονίκης. Η ανακοίνωση επιμερίζεται α. στο θεωρητικό μέρος (παρουσίαση Μ. Παϊσίδου) και β. στην ψηφιακή εφαρμογή (παρουσίαση Μ. Περδικοπούλου).

Άννα ΠΑΝΤΗ
Ταφικές πρακτικές και οργάνωση των χώρων ταφής κατά την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου στην περιοχή του Θερμαϊκού κόλπου. Μια συνθετική προσέγγιση

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τις ταφικές πρακτικές και τη χωρική οργάνωση των νεκροταφείων της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου στην περιοχή του Θερμαϊκού κόλπου, με έμφαση στα δύο γειτονικά νεκροταφεία της Νέας Ευκαρπίας και του Ωραιοκάστρου, τα οποία εντάσσονται σε ένα ευρύτερο ταφικό σύνολο μαζί με τη Νέα Φιλαδέλφεια, στις υπώρειες του όρους Σιβρί. Η μελέτη βασίζεται στο υλικό των σωστικών ανασκαφών των

τελευταίων δεκαετιών και επικεντρώνεται στην τυπολογία των τάφων, στις μορφές ταφής και στις πρακτικές διαχείρισης των νεκρών. Ο ενταφιασμός αποτελεί την κυρίαρχη πρακτική, με κύριους τύπους τους λακκοειδείς και τους κιβωτιόσχημους τάφους. Η δευτερογενής καύση απαντάται ως δευτερεύουσα πρακτική, με τη συλλογή της τέφρας σε τεφροδόχα αγγεία, κυρίως κλειστών σχημάτων (οπισθότμητες πρόχοι και αμφορείς), αλλά και σε περιορισμένο βαθμό σε μικρά ανοικτά αγγεία και την εναπόθεσή τους σε λάκκους ή κτιστές θήκες.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην οργάνωση του χώρου των νεκροταφείων, η οποία χαρακτηρίζεται από οριζόντια ανάπτυξη και ελεγχόμενη χρήση του χώρου, καθώς και στη σχέση τους με τα αντίστοιχα οικιστικά σύνολα. Παράλληλα εξετάζονται η παρουσία και η τυπολογία των κτερισμάτων, η τοπική παραγωγή, καθώς και οι εισαγωγές και οι επιδράσεις που αντανακλούν επαφές τόσο με τον ελλαδικό χώρο όσο και με περιοχές της βαλκανικής ενδοχώρας. Τέλος, τα δεδομένα εντάσσονται σε συγκριτικό πλαίσιο με σύγχρονα νεκροταφεία της Κεντρικής Μακεδονίας και της Χαλκιδικής, με στόχο την αποτίμηση των βασικών χαρακτηριστικών των ταφικών πρακτικών στην ευρύτερη περιοχή.

Ελένη ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ, Κορίνα ΒΑΣΤΕΛΗ, Μαρία ΙΑΤΡΟΥ
Πανεπιστημιακή ανασκαφή Δίου 2020-2025: ανασκαφή, ερευνητικά προγράμματα, δράσεις διάχυσης

Στόχος της ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας της Πανεπιστημιακής ανασκαφής του Δίου κατά το διάστημα του τελευταίου πενταετούς προγράμματος, το οποίο ολοκληρώθηκε το καλοκαίρι του 2025. Στο χρονικό διάστημα αυτό πραγματοποιήθηκε ανασκαφική έρευνα σε δύο νέους τομείς της αρχαίας πόλης που οδήγησε σε νέα σημαντικά συμπεράσματα για την ιστορία της. Παράλληλα με την ανασκαφική δραστηριότητα, η ομάδα της Πανεπιστημιακής ανασκαφής πραγματοποίησε ποικίλες δράσεις διάχυσης του έργου της στο ειδικό και το ευρύτερο κοινό με την οργάνωση επιστημονικών ημερίδων, αρχαιολογικών ομιλιών και επιμορφωτικών σεμιναρίων. Στο ίδιο χρονικό διάστημα η Πανεπιστημιακή ανασκαφή του Δίου συμμετείχε σε ένα καινοτόμο ερευνητικό πρόγραμμα με παραδοτέο την ψηφιακή αναπαράσταση επιλεγμένων αρχαίων κτιρίων με χρήση της τεχνολογίας επαυξημένης πραγματικότητας.

Ελένη ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ, Γρηγόρης ΚΑΣΣΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ελευθερία ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Νέες προσεγγίσεις στην έρευνα του αρχαίου Δίου

Η ανακοίνωση αυτή παρουσιάζει συνοπτικά την τρέχουσα ερευνητική δραστηριότητα του Τομέα Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στο αρχαίο Δίον. Στο πλαίσιο των νέων μεθοδολογικών προσεγγίσεων, δύο υπό εκπόνηση διδακτορικές διατριβές επιχειρούν για πρώτη φορά τη συστηματική μελέτη αφενός των γυάλινων σκευών και αντικειμένων και αφετέρου των κατασκευαστικών τεχνικών και των σταδίων του πολεοδομικού σχεδιασμού της αρχαίας πόλης. Οι μελέτες αυτές τροφοδοτούνται από τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν από τη νεότερη αρχαιολογική δραστηριότητα στο Δίον προτείνοντας έναν νέο τρόπο προσέγγισης των τεκμηρίων του υλικού πολιτισμού, ο οποίος αναμένεται να συμβάλει στην πληρέστερη κατανόηση της ιστορικής εξέλιξης της πόλης. Παράλληλα, έχουν ξεκινήσει εργασίες για τη μελέτη και συνολική δημοσίευση του Ιερού των Αιγυπτίων θεών στο Δίον, ενός σημαντικού τομέα που ανασκάφηκε στο παρελθόν και παραμείνει αδημοσίευτος.

Varvara PAPAMARGARITI

Tracing past violence through the human skeleton. Cranial trauma analysis of a byzantine era mass burial from Derveni, Thessaloniki

In the spring of 1986, the rescue excavation of a 2nd century BCE vaulted, carved grave in Derveni, outside of Thessaloniki, led to the discovery of a significant number of human bones that had been placed inside the monument. Radiocarbon analysis showed that the skeletal remains dated between 560 and 760 CE, long after the first use of the grave, which had already been looted in ancient times. Macroscopic analysis of the bones has shown that they belonged to at least 87 predominantly male individuals between the ages of 16-55. Violent cranial trauma has been recorded on the skulls of at least 24 individuals. The trauma was induced shortly before death, and in some cases, it was the most probable cause of death. The skulls exhibit both sharp force and blunt force wounds, with the former being more frequent. Trauma patterns can be indicative of the manner of death and possibly of the categories of weapons used, providing useful evidence for violence in early Byzantine Greece.

Konstantinos T. RAPTIS

Acheiropoietos Basilica as Eski Cuma Camii: the Conversion of the Christian Basilica into an Islamic Mosque and the Transformations of the Monument from the Ottoman Conquest to the Incorporation of the City into the Greek State

Acheiropoietos basilica was converted into a mosque in the year of the Ottoman conquest of Thessalonica (833 A.H. – 1430 A.D.) by Sultan Murad II. During the initial phase following its conversion, interventions appear to have been limited. Externally, these likely included the addition of a tall minaret with a square base and polygonal shaft. In the interior - apart from the inscribed medallion on the fifth column (counting from west) of the north colonnade that commemorates the event of the conquest - only the necessary modifications were made to adapt the central nave to Islamic worship practices. These included the installation of a *mihrab* within the apse to indicate the direction of Mecca, a *minbar*, and possibly a *mahfil*.

Subsequent interventions, however, associated with general repairs to the building after its conversion into a mosque, gradually altered its original form. The structure lost the clerestory of the central nave, which was dismantled during roof repairs in the late 15th century (ca. 1487). Later, the western gallery and the exonarthex were also lost in the second half of the 18th century, as a result of damage caused by the earthquakes of 1759. The extensive modifications carried out during this period gave the building a distinctly Ottoman character, as reflected in descriptions by foreign travelers who visited the *Eski Cuma* mosque after the mid-18th and throughout the 19th century; most of them found it difficult to recognize its earlier identity as a Christian basilica.

This paper presents a detailed analysis of the structural phases of the monument during the Ottoman period and thoroughly examines its gradual transformations from the time of the Ottoman conquest until the incorporation of Thessalonica into the Greek State in 1912- a period during which the monument underwent its final historical restoration.

The restoration of the monument between 1909 and 1914, initially undertaken by the Ottoman administration under the direction of the French architect M. Le Tourneau (1909-1911), and subsequently by the Greek Administration of Macedonia under the supervision of the architect A. Zachos (1913-1914), established the building's present form. This form, however, does not appear to correspond to the original Early Byzantine phase or to any specific Byzantine phase of the structure. Rather, it reflects the theoretical interpretation of the building's architectural type held by its two distinguished restorers.

Ιωάννα ΣΙΑΜΙΔΟΥ/Ioanna SIAMIDOU

Change and (dis)Continuity in the Final Neolithic of Northern Greece

My Heidelberg PhD dissertation was mainly researched and written in Thessaloniki. It explores the Final Neolithic in northern Greece (mid-5th to late 4th millennia BCE), a long but relatively understudied period often interpreted as a time of reduced population, less permanent settlement, diminished ceramic quality and cultural disruption. Others have highlighted important social and technological changes leading into the Bronze Age. This study reassesses these views through the analysis of ceramic assemblages from four sites: Paliambela Kolindrou, Kato Ai-Giannis, Kleitos 2, and Dispilio.

Focusing on questions of continuity versus disruption, and on social practices as well as technological knowledge, the research applies a macroscopic and contextual approach to pottery. It examines not only production techniques such as raw material selection, forming methods, and firing, but also the full "biography" of ceramic vessels, including their use and discard.The results identify the Final Neolithic as a period not of abrupt decline but of gradual transformation.

A refined chronological framework reveals developmental phases across the period, while continuity in ceramic technology suggests an underestimated stability in settlement. The in ceramic quality is reinterpreted in terms of new functional and social needs rather than loss of skill. At the same time, the presence of large vessels and specialized forms such as sieves points to changes in food preparation and communal consumption practices.

Overall, the study argues that the Final Neolithic represents a phase of social restructuring, where changes in material culture reflect evolving everyday practices and forms of social interaction, rather than cultural collapse.

Ελένη ΣΤΟΥΜΠΟΥ-ΚΑΤΣΑΜΟΥΡΗ

Ψηφιοποιημένα φωτογραφικά και κινηματογραφικά αρχεία στην αρχαιολογική έρευνα

Τα τελευταία χρόνια, ένας σημαντικός αριθμός απρόσιτων φωτογραφικών και κινηματογραφικών αρχείων έχει αναδυθεί στο διαδίκτυο προς χρήση της ακαδημαϊκής κοινότητας και του ευρύτερου κοινού. Ιδιαίτερη αξία για την αρχαιολογική έρευνα έχουν τα αρνητικά σε γυάλινες πλάκες και οι πρωτότυπες εκτυπώσεις αλμπουμίνης που χρονολογούνται από τα μέσα του 19ου αι. έως τις αρχές του 20ού. Αυτό ισχύει τόσο για την ποιότητα της αποτύπωσης της εικόνας, όσο και για την χρονική περίοδο στην οποία ανήκουν, κατά την οποία δεν είχαν επέλθει μεγάλες καταστροφές στον ελλαδικό χώρο από τους πολέμους και τις ραγδαίες αλλαγές του αστικού περιβάλλοντος. Οι φωτογραφίες και οι σταθερές εικόνες (still frames) από κινηματογραφικές ταινίες επικαίρων ή ερασιτεχνικές ταινίες μας επιτρέπουν να ταυτίσουμε μνημεία, να διαβάσουμε χαμένες επιγραφές, να διαπιστώσουμε λεηλασίες, οικοδομικές φάσεις και επισκευές. Είναι όμως κάθε ιστορική φωτογραφία ή κινηματογραφική ταινία αξιόπιστες; Στην παρούσα εργασία θα επιχειρήσουμε να αξιολογήσουμε τις καταγραφές των αρχείων, να εντοπίσουμε τα συνηθισμένα λάθη, να συγκρίνουμε πολλαπλά αντίτυπα, να αναζητήσουμε τον φωτογράφο πίσω από το φακό, να χρονολογήσουμε και να προτείνουμε έναν οδηγό πλεύσης, ώστε να αξιοποιήσουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την νέα αυτή πηγή για την αρχαιολογική έρευνα.

Μαρία ΤΕΡΨΙΔΟΥ

Ομήρου Οδύσσεια: η μεταμορφωτική πορεία ενός ζωγράφου. Μια ψυχαναλυτική προσέγγιση μέσα από το έργο του Γεώργιου Γουναρόπουλου

Όταν ερωτήθηκε σε μια συνέντευξη για τη φύση του καλλιτεχνικού ταλέντου, ο Γεώργιος Γουναρόπουλος (1889-1977) εξομολογήθηκε: «όσο γερνά κανείς τόσο περισσότερο γυρίζει στα παιδικά του οράματα. Αυτά είναι που προσπαθώ να πιάσω μέσα στα σχέδιά μου. (…) Όλα τα παιδιά έχουν μέσα τους αυτό το ποιητικό στοιχείο. Όσο μεγαλώνουν σ' άλλους κοιμάται και σ' άλλους εξακολουθεί να ζει και να δυναμώνει. Σε μερικούς γίνεται δημιουργικό κίνητρο και τότε άλλοι το εκφράζουν με ήχους, άλλοι με λόγια κι άλλοι με τη ζωγραφική. Σ' όσους δεν υπάρχει αυτό το δημιουργικό κίνητρο μα μένει ξύπνια η ποιητική τους διάθεση, απλώς το απολαμβάνουν» ([Πετρής, Γ.-]Π. (Ιούνιος 1956). 'Μια ώρα με το Γουναρόπουλο'. *Επιθεώρηση Τέχνης*, τχ. 18, σ. 503).

Η παραπάνω ψυχογραφική θεώρηση της δημιουργίας αποτελεί προϋπόθεση για την ερμηνεία του έργου του ζωγράφου. Έχοντας διανύσει μια πλούσια εικαστική πορεία, ξεριζωμένος από την πατρίδα του, με σπουδές στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και με διεθνή αναγνώριση κατά την περίοδο διαμονής του στο Παρίσι, ο Γουναρόπουλος αναγκάστηκε να επιστρέψει στην Ελλάδα μόνιμα, για να αποδείξει ότι η ζωγραφική του έχει ζωοποιό χαρακτήρα. Με μέσα τις παιδικές του αναμνήσεις και το μύθο, το λυρισμό και το συμβολισμό της γραφής του του σκηνογράφησε μια προσωπική υπερπραγματικότητα βασισμένη σε ηρωικούς κύκλους. Εν προκειμένω, προτείνεται ότι ο ζωγράφος ενσωμάτωσε τη θεματική του νόστου του Οδυσσέα στη σφαίρα του προσωπικού ασυνειδήτου, για να παρουσιάσει αλληγορικά την ατομική εξέλιξη. Τα ηρωικά κατορθώματα και η σημασία τους για την ψυχανάλυση εξετάζονται μέσα από γιουνγκικές. μετακλαϊνικές και λακανικές θεωρίες σε συνάρτηση με την πορεία του ζωγράφου. Σκοπός της ανακοίνωσης, επομένως, είναι η ερμηνεία των μυθολογικών ομηρικών θεμάτων στο έργο του Γουναρόπουλου μέσα από μια ψυχαναλυτική ματιά. Γιατί ο ζωγράφος στράφηκε στον Οδυσσέα και πως μεταφράζεται αυτή η επιλογή για τη δημιουργική του ωρίμανση;

Παναγιώτης ΤΣΕΛΕΚΑΣ, Σταυρούλα ΣΔΡΟΛΙΑ, Ιωάννα ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, Νεκταρία ΑΛΕΞΙΟΥ

Αρχαιολογική έρευνα στον Σκιαθά Αγιοκάμπου, Π.Ε. Λάρισας 2025

Η αρχαιολογική έρευνα στον Σκιαθά Αγιοκάμπου, στην Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας, διεξάγεται στο πλαίσιο πενταετούς ερευνητικού προγράμματος (2025-2029), σε συνεργασία του Τομέα Αρχαιολογίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Λάρισας. Αντικείμενο της έρευνας αποτελούν τα κατάλοιπα του οχυρωμένου οικισμού στο ύψωμα Κάστρο, στο νότιο άκρο της παραλίας του Αγιοκάμπου και πάνω από το λιμάνι του. Σύμφωνα με τα δεδομένα παλαιότερων ανασκαφικών και επιφανειακών ερευνών, η θέση ταυτίζεται με την αρχαία Μελίβοια, τη σημαντικότερη πόλη της βόρειας Μαγνησίας από τον 7ο έως τον 1ο αιώνα π.Χ. Το πρόγραμμα επιδιώκει τη συστηματική διερεύνηση και τεκμηρίωση του αρχαιολογικού χώρου, με έμφαση στην πολεοδομική συγκρότηση, την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία και τις διαχρονικές μεταβολές του οικιστικού ιστού. Παράλληλα, αποσκοπεί στην ένταξη των δεδομένων στο ευρύτερο ιστορικό και γεωγραφικό πλαίσιο της περιοχής, συμβάλλοντας στην επανεκτίμηση του ρόλου της πόλης στο δίκτυο των θεσσαλικών αστικών κέντρων και θέτοντας τις βάσεις για την μελλοντική ανάδειξη και αξιοποίηση του χώρου.

Παναγιώτης ΤΣΕΛΕΚΑΣ, Κωνσταντίνα ΚΑΡΠΕΤΗ
Η θέση του λόφου Σκιαθά στο οδικό δίκτυο της αρχαίας Θεσσαλίας: Η ενσωμάτωση ψηφιακών εργαλείων στο Αρχαιολογικό Πρόγραμμα Αγιοκάμπου

Ο λόφος Σκιαθάς, που δεσπόζει στο νότιο άκρο της παραλίας του Αγιοκάμπου στην Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας, αποτελεί αντικείμενο συστηματικής αρχαιολογικής έρευνας που διεξάγεται στο πλαίσιο πενταετούς ερευνητικού προγράμματος (2025-2029), σε συνεργασία του Τομέα Αρχαιολογίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Λάρισας. Σύμφωνα με τα δεδομένα παλαιότερων ανασκαφικών και επιφανειακών ερευνών, η θέση ταυτίζεται με την αρχαία Μελίβοια, τη σημαντικότερη πόλη της βόρειας Μαγνησίας από τον 7ο έως τον 1ο αιώνα π.Χ., ενώ τα κατάλοιπα του οχυρωμένου οικισμού μαρτυρούν τη στρατηγική της σημασία τόσο ως θαλάσσιου ορμητηρίου όσο και ως κόμβου χερσαίων επικοινωνιών.

Οι αναλύσεις εδάφους σε προγραμματιστικό περιβάλλον του Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών QGIS αποσκοπούν στη διερεύνηση του λόφου Σκιαθά σε σχέση με τον περιβάλλοντα χώρο του. Ειδικότερα, εξετάζονται οι δυνατότητες πρόσβασης σε αυτόν, το εκτιμώμενο πεδίο εποπτείας του, καθώς και τα πιθανά οδικά δίκτυα που τον συνέδεαν με άλλες θέσεις της αρχαίας Μαγνησίας οι οποίες παρουσιάζουν φάσεις κατοίκησης κατά την ελληνιστική περίοδο. Αξιοποιώντας ιστορικούς χάρτες, αρχαίες γραπτές μαρτυρίες, αρχαιολογικές και τοπογραφικές μελέτες, καθώς και δεδομένα μεταγενέστερων οδικών δικτύων, επιχειρείται η ανασύνθεση του οδικού δικτύου στη βορειοανατολική Θεσσαλία κατά τους ελληνιστικούς χρόνους. Επιπλέον, η ανάλυση διαλειτουργικής ορατότητας διερευνά το πλεονέκτημα ελέγχου που παρείχε η θέση στις χερσαίες αρτηρίες και στις θαλάσσιες διαδρομές κατά μήκος της ακτογραμμής. Συνολικά, οι συγκεκριμένες αναλύσεις συμβάλλουν στην κατανόηση της γεωστρατηγικής σημασίας του Σκιαθά, στη συστηματική καταγραφή χωρικών δεδομένων και στην ένταξή τους στο ευρύτερο ιστορικό και γεωγραφικό πλαίσιο των θεσσαλικών αστικών κέντρων, θέτοντας τις βάσεις για στοχευμένες μελέτες πεδίου.

Μαρίζα ΤΣΙΑΠΑΛΗ, Ευθυμία ΝΤΑΦΟΥ
Σχεδιασμός δράσεων Πολιτιστικής Κληρονομιάς για την Ψυχική Υγεία από τη σκοπιά μιας Εφορείας Αρχαιοτήτων

Η ανακοίνωση αφορά στον σχεδιασμό, την εφαρμογή και τη μεθοδολογική ωρίμανση του «Stromata (Layers)» ως αρχαιολογικού πρωτοκόλλου παρέμβασης στο πεδίο της ψυχικής υγείας, το οποίο αναπτύχθηκε από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Περιφέρειας Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με την Α' Ψυχιατρική Κλινική ΑΠΘ και το Νοσοκομείο Παπαγεωργίου την περίοδο 2021-2025. Στον πυρήνα του εγχειρήματος βρίσκεται η διερεύνηση της βιωματικής αρχαιολογικής εμπειρίας σε αρχαιολογικούς χώρους, σε μνημεία και στο ιστορικό αστικό τοπίο ως δυναμικού πεδίου για την ψυχική ευημερία, με επίκεντρο τα άτομα με ψυχική ευαλωτότητα. Η μεθοδολογία εδράζεται στην έννοια της στρωματογραφίας ως ερμηνευτικού και βιωματικού σχήματος κατανόησης της ιστορικότητας και της πολλαπλότητας των χρονικοτήτων. Οι δράσεις οργανώνονται γύρω από την ενσυνείδητη κίνηση και παρατήρηση στον χώρο, τη δυναμική του αποσπασματικού, τη λειτουργία του κενού και τη διαδικασία αναπαράστασης, αναστοχασμού και προσωπικής ανανοηματοδότησης. Η επαναληπτική εφαρμογή των επιμέρους κύκλων δράσεων και η ανατροφοδοτική αποτίμησή τους, όπως και η στενή συνεργασία με φορείς σύγχρονου πολιτισμού, συνέβαλαν στη σταδιακή ωρίμανση και συγκρότηση ενός συνεκτικού αρχαιολογικού πλαισίου παρέμβασης, αναδεικνύοντας τον κοινωνικό ρόλο της αρχαιολογίας στη σύγχρονη συζήτηση για την ψυχική υγεία.